

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Кафедра публічного та приватного права

ГОСПОДАРСЬКІ ДОГОВОРИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських (практичних) занять та самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 081 «Право»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
публічного та приватного права
Протокол № 5 від 18 травня 2023 р.

Чернігів 2023

ГОСПОДАРСЬКІ ДОГОВОРИ. Методичні вказівки до семінарських (практичних) занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 081 «Право» / Укл.: Апанасенко К. І. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2023. – 89 с.

Укладач:

АПАНАСЕНКО КАТЕРИНА ІВАНІВНА, доцент кафедри публічного та приватного права, доктор юридичних наук, доцент

Рецензент:

ПУЗИРНА НАТАЛІЯ СТАНІСЛАВІВНА, доцент кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГОСПОДАРСЬКІ ДОГОВОРИ»	7
1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Господарські договори».....	7
1.2 Структура навчальної дисципліни	12
1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Господарські договори»	14
2 ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	16
Семінарське заняття 1: Поняття, предмет, метод, система і джерела господарського договірної права. Загальні положення про господарські договори.....	16
Семінарське заняття 2. Загальний та особливі порядки укладення господарських договорів. Припинення та визнання недійсними господарських договорів. Зміна господарського зобов'язання	21
Семінарське заняття 3. Виконання господарських договорів суб'єктами господарювання. Способи забезпечення виконання господарських договорів.....	29
Семінарське заняття 4. Основні договори у сфері господарсько-торговельної діяльності.....	35
Семінарське заняття 5. Договори про передачу майна в користування.....	42
Семінарське заняття 6. Договори про виконання робіт	52
Семінарське заняття 7. Договори про надання юридичних та фактичних послуг.....	57
Семінарське заняття 8. Транспортні договори в господарській діяльності... ..	65
Семінарське заняття 9. Договори у сфері фінансової діяльності	70
Семінарське заняття 10. Зобов'язання про спільну діяльність. Засновницький договір і корпоративні договори. Правочини щодо фінансових інструментів, деривативні контракти та біржові договори	79
Самостійна робота за темою: Правове регулювання договірних відносин у сфері зовнішньоекономічної діяльності.....	85
3 ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ	87

ПЕРЕДМОВА

Набуття юридичної професії передбачає здобуття знань і навичок у різних сферах надання правових послуг. Тому здобувачі вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 081 «Право», мають отримати знання норм господарського договірнього права, а також практичні навички застосування цих норм та вміння складати господарські договори й вести договірну роботу суб'єктів господарювання. Відповідним цілям слугує вибірковий спецкурс «Господарські договори».

Мета навчальної дисципліни «Господарські договори» – формування у студентів системи теоретичних знань про господарське договірне право, господарські договірні зобов'язання, правове регулювання відносин з укладання, виконання, зміни й припинення господарських договорів основних видів, а також практичних навичок складання господарських договорів і вирішення спірних ситуацій, що виникають між учасниками господарських договірних відносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

засвоєння основних понять і принципів, джерел господарського договірнього права України;

вивчення теоретичних положень основних інститутів господарського договірнього права України;

засвоєння порядку укладання, зміни й припинення, виконання та визнання недійсними господарських договорів за чинним законодавством України;

правовий аналіз основних видів договорів у сфері господарювання,

а також досягнення таких програмних результатів навчання, як набуття умінь:

ПРН5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;

ПРН7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами;

ПРН8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;

ПРН22. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку, зробленого у різних правових ситуаціях;

ПРН24. Організувати і вести договірну та претензійно-позовну роботу.

Методичні вказівки розраховані на те, щоби допомогти студентам досягнути поставлених цілей в опануванні спецкурсу через виконання запропонованих у них завдань на семінарські (практичні) заняття та вивчення питань, винесених на самостійне опрацювання.

Завдання для семінарських (практичних) занять та відповідна робота на заняттях акцентовані на здобутті навичок практичного застосування норм господарського договірнього права, вирішенні прикладних задач, що постають у роботі юриста, який веде договірну роботу на підприємстві, умінні робити власні обґрунтовані висновки щодо вирішення відповідних задач. Засвоєння

теоретичного матеріалу й опанування спецкурсу неможливі без отримання навичок по складанню проєктів господарських договорів, частина з яких запропонована студентам для відповідного тренування.

По кожній темі в методичних вказівках наведено перелік основних теоретичних питань, запропоновано теми для написання рефератів та підбірок (оглядів) матеріалів судової практики, сформульовані задачі й інші практичні завдання, перелік питань на самостійне опрацювання та рекомендована необхідна для роботи література, включаючи законодавчі акти, рекомендаційні роз'яснення вищих судових інстанцій, огляди судової практики Верховного Суду.

Студенти можуть готувати виступи на наукових заходах (тези доповідей), писати статті за темами рефератів, а також за узгодженими з викладачем темами. Також у методичних рекомендаціях викладено перелік контрольних питань для перевірки знань студентів з дисципліни.

Реферати (як форма індивідуально-дослідної роботи) готуються студентами за темами, запропонованими в методичних вказівках. Підготовка відповідних робіт включає опрацювання наукової літератури, орієнтовний перелік якої наводиться, та судової практики за відповідними темами (за наявності). Виконання реферату передбачає висвітлення наукових позицій за заданою темою, судової практики та їх аналіз.

Основні вимоги до рефератів такі. Обсяг робіт – орієнтовно 5-8 сторінок, текст викладається з інтервалом 1,5, шрифтом Times New Roman, кеглем 14, обов'язково наводиться список використаних джерел (наукові статті, правові позиції Верховного Суду, коментарі до ЦПК, ГПК тощо). При написанні робіт важливо, щоби була повністю й усебічно розкрита тема роботи, а не досягнуто встановлений обсяг роботи. Робота має розкривати актуальний стан наукової проблеми, судової практики. Наукова література, яка використовується, повинна бути датована, принаймні в більшості, останніми п'ятьма роками. За наявності актуальної судової практики її положення мають бути розкриті в роботі (насамперед, мова йде про правові позиції Верховного Суду, рішення Європейського суду з прав людини та актуальні дотепер роз'яснення Вищого господарського суду України, інших спеціалізованих судових органів). *За семестр можна підготувати не більше трьох рефератів.*

Аналогічно оцінюється такий вид самостійної роботи, як *підбірка (огляд) матеріалів судової практики* за пропонованими у методичних вказівках темами. Такими матеріалами вважаються судові рішення з актуальних питань застосування норм господарського договірної права, постановлені Верховним Судом протягом останніх трьох років. Матеріали (у кількості не менше чотирьох) мають ілюструвати актуальний стан тлумачення судами певних законодавчих колізій або складних питань застосування норм господарського законодавства.

Для підготовки до семінарських занять та виконання самостійної роботи здобувачам вищої освіти пропонується систематично користуватися такими загальнодоступними професійними базами даних, як:

- Єдиний державний реєстр судових рішень (www.reyestr.court.gov.ua);

- База правових позицій Верховного Суду (<https://lpd.court.gov.ua/?key=0sicsyf9jx1p&page=1>);
- Офіційний сайт ВС (<https://supreme.court.gov.ua/>);
- Матеріали конференцій, презентації, інфографіки Верховного Суду (<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pokazniki-diyalnosti/konferencii/>);
- Система «Прецедент» (<https://precedent.ua/>);
- Система Pravosud (<https://pravosud.com.ua/>);
- Система ZakonOnline (<https://zakononline.com.ua/>);
- Опендатабот (<https://opendatabot.ua/>);
- Центр дослідження судової практики (<https://www.facebook.com/cdoslidzenna/>);
- Офіційні сайти судових установ;
- Пошуково-аналітичний портал “Суд на долоні” (<https://conp.com.ua/>);
- Офіційний telegram-канал ВС (t.me/supremecourtua);
- тематичні фейсбук-групи («Судова практика», «Позиції вищих судів України» тощо).

Розміщені на цих інформаційних ресурсах матеріали (зокрема, судові рішення, презентації суддів ВС) можуть виступати важливим джерелом інформації для формування підбірок судової практики, написання рефератів, тез доповідей і статей.

Результати самостійної роботи студентів оцінюються викладачем, який веде семінарські заняття з навчальної дисципліни. Форми контролю самостійної роботи обираються викладачем із таких варіантів:

- поточний контроль під час семінарських занять на основі виконання семінарських завдань;
- інтерактивний контроль самостійної роботи над теоретичним матеріалом під час семінарських занять;
- поточний контроль засвоєння знань на основі оцінки усної відповіді на питання під час семінарських занять;
- виконання письмової контрольної роботи;
- заслуховування та обговорення рефератів і підбірок (оглядів) матеріалів судової практики під час індивідуальних консультацій та семінарських занять.

1 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГОСПОДАРСЬКІ ДОГОВОРИ»

1.1 Тематичний план навчальної дисципліни «Господарські договори»

Змістовий модуль 1. Загальні положення про господарське договірне право

Тема 1. Поняття, предмет, метод, система і джерела господарського договірного права

Поняття й предмет господарського договірного права. Метод і принципи договірного права та їх закріплення в чинному законодавстві. Свобода договору та випадки її обмеження. Система господарського договірного права та характеристика його основних інститутів. Звичай ділового обороту (торговельні звичай), узвичаєння, заведений порядок як регулятори господарсько-договірних відносин.

Джерела господарського договірного права. Нормативно-правові акти та їх види. Аналогія закону та аналогія права як засоби подолання прогалин в регулюванні договірних відносин. Господарський договір та акти державних органів і органів місцевого самоврядування як регулятори господарських договірних відносин. Способи захисту договірних прав.

Тема 2. Загальні положення про господарські договори

Категорія господарського зобов'язання і господарського договору, співвідношення зобов'язання і договору за Господарським та Цивільним кодексами України. Поняття, ознаки господарського договору та його функції. Зміст господарського договору. Універсальна модель господарського договору. Тлумачення господарського договору.

Захисні застереження в господарському договорі: поняття і види.

Поняття додатків та додаткових угод у сфері господарювання.

Класифікація господарських договорів: за суб'єктним складом, метою укладення тощо. Види господарських договорів за участю держави і територіальної громади. Господарські договори, що опосередковують організаційно-господарські зобов'язання.

Порядок організації та ведення договірної роботи суб'єктів господарювання. Переговори щодо укладання, зміни та розірвання господарських договорів.

Змістовий модуль 2. Порядок укладення господарських договорів. Припинення господарського договору та визнання його недійсним

Тема 3. Загальний та особливі порядки укладення господарських договорів

Загальний порядок укладення господарських договорів. Пропозиція (оферта) та її види. Умови дійсності оферти.

Форма господарського договору та наслідки недотримання форми

договору в господарських відносинах. Нотаріальне посвідчення господарських договорів. Укладення електронних договорів.

Поняття публічного договору у сфері господарювання. Поняття попереднього договору у сфері господарювання. Поняття договору приєднання у сфері господарювання. Особливості укладення попередніх договорів. Поняття генерального договору у сфері господарювання. Укладення господарського договору за рішенням суду.

Представницькі повноваження на укладення господарських договорів.

Конкурентні й неконкурентні способи укладення господарських договорів. Особливості укладення господарських договорів на аукціонах, торгах і конкурсах. Укладення договорів про публічні закупівлі: поняття договору про публічні закупівлі, основні процедури публічних закупівель.

Договори у сфері державно-приватного партнерства.

Тема 4. Припинення та визнання недійсними господарських договорів.

Зміна господарського зобов'язання

Підстави та порядок внесення змін до договору.

Підстави та порядок припинення договірних зобов'язань. Одностороння відмова від господарського зобов'язання (договору). Порядок та підстави розірвання господарського договору за законодавством України. Розірвання договору у зв'язку з істотною зміною обставин.

Недійсність і неукладеність правочинів. Умови дійсності господарських договорів. Види недійсних правочинів. Окремі процесуальні аспекти розгляду спорів щодо недійсності правочинів. Наслідки недійсності правочинів.

Визнання недійсними господарських договорів на підставі ст. 208 ГК. Невідповідність волі та волевиявлення сторони правочину як підстава його недійсності. Інші підстави недійсності правочинів.

Змістовий модуль 3. Виконання господарських договорів. Способи забезпечення виконання господарських договорів

Тема 5. Виконання господарських договорів

Поняття виконання договірних зобов'язань та порядок виконання умов договору. Вимоги виконання господарського зобов'язання щодо суб'єкта, часу, місця, способу.

Заміна осіб у договірному зобов'язанні: відступлення права вимоги, переведення боргу. Випадки обмеження заміни осіб у договірному зобов'язанні.

Особливості виконання грошових зобов'язань. Валютне регулювання грошових розрахунків.

Правове регулювання безготівкових розрахунків у господарській діяльності та основні принципи їх організації. Види платіжних інструментів. Поняття та правове регулювання касових операцій та здійснення готівкових розрахунків. Використання реєстраторів розрахункових операцій суб'єктами господарської діяльності.

Окремі аспекти звільнення суб'єктів господарювання від відповідальності

за неналежне виконання договірних зобов'язань.

Тема 6. Способи забезпечення виконання господарських договорів

Загальна характеристика способів забезпечення виконання договірних зобов'язань у сфері підприємництва (неустойка, порука, гарантія, завдаток, застава та притримання). Підстави виникнення правових засобів забезпечувального характеру. Інші способи забезпечення.

Змістовий модуль 4. Договори про передачу майна у власність. Договори про передачу майна в користування

Тема 7. Основні договори у сфері господарсько-торговельної діяльності

Підстави спеціального регулювання певних видів господарських відносин. Класифікація господарських відносин на галузі та види.

Поняття господарсько-торговельної діяльності та її правове регулювання. Поняття та види торгівлі. Організаційно-правові форми торгівлі. Особливості договорів купівлі-продажу у сфері господарювання.

Договір поставки: правове регулювання, сторони та істотні умови.

Договір контрактації сільськогосподарської продукції: поняття, сторони, зміст, правове регулювання. Особливості договору міни (бартеру) у сфері господарювання.

Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: поняття, особливості правового становища сторін, зміст, система правового регулювання. Правила постачання окремих видів енергії: загальні положення.

Правове регулювання електронної комерції.

Приватизація державного та комунального майна в Україні: поняття, ознаки, правове регулювання. Суб'єкти приватизації та порядок визначення способу приватизації майна в Україні. Особливості укладення договору купівлі-продажу в процесі приватизації та його зміст. Відповідальність за невиконання й неналежне виконання приватизаційного договору.

Тема 8. Договори про передачу майна в користування

Поняття та зміст господарського договору оренди. Загальна характеристика прав та обов'язків сторін за договором оренди. Предмет договору оренди. Порядок визначення розміру та внесення орендної плати. Порядок передання майна в суборенду. Підстави для відмови від договору оренди та його розірвання.

Особливості оренди державного та комунального майна. Суб'єкти та предмет договору оренди державного та комунального майна. Порядок укладання договору оренди державного та комунального майна. Припинення договору оренди державного та комунального майна.

Договір лізингу: поняття, види. Особливості фінансового лізингу, права та обов'язки сторін договору, відповідальність за договором.

Поняття концесії та концесійної діяльності. Законодавство про концесійну

діяльність. Суб'єкти і об'єкти концесійної діяльності. Поняття, істотні умови, порядок укладання концесійного договору.

Поняття комерційної концесії. Зміст та сфера застосування комерційної концесії. Види комерційної концесії. Поняття, зміст, різновиди договорів комерційної концесії. Права та обов'язки сторін договору комерційної концесії.

Змістовий модуль 5. Договори про виконання робіт. Договори про надання юридичних та фактичних послуг

Тема 9. Договори про виконання робіт

Поняття і види договорів про виконання робіт. Загальна характеристика цивільного договору підряду. Зміна та розірвання договору підряду.

Особливості договору підряду на капітальне будівництво. Правовий статус генерального замовника, підрядника і субпідрядника. Істотні умови договору будівельного підряду. Строки в договорі підряду (загальні і проміжні), наслідки порушення строків виконання робіт. Поняття кошторису та його види. Особливість передачі результатів робіт та порядок оформлення акту приймання-передачі в договорі будівельного підряду. Ризик випадкового знищення або пошкодження майна при виконанні будівельних робіт. Порядок і строки пред'явлення позовів у випадку виявлення недоліків в роботі.

Особливості договору підряду на проектні та пошукові роботи. Об'єкт та предмет договору. Виконання, передання та прийняття, оплата робіт за договором.

Тема 10. Договори про надання юридичних та фактичних послуг

Поняття комерційного посередництва як різновиду господарської діяльності. Ознаки комерційного посередництва. Види комерційного посередництва. Система нормативно-правових актів, що регулюють агентські відносини у сфері господарювання.

Поняття агентського договору. Сторони агентського договору. Зміст агентського договору. Виконання та припинення агентського договору.

Особливості договору комісії за законодавством України. Правовий статус комісіонера та комітента, їх права та обов'язки. Умови договору комісії та підстави для відступу від умов договору комісії при його виконанні.

Договір зберігання, його істотні умови та форма. Сторони в договорі зберігання. Строк і ціна в договорі зберігання. Відповідальність за порушення умов договору зберігання. Особливості договору складського зберігання. Договір складського зберігання зерна. Договір охорони майна: поняття, зміст, права й обов'язки сторін.

Тема 11. Транспортні договори в господарській діяльності

Транспортна система України. Транспортне законодавство. Поняття транспортних договорів та їхня класифікація.

Види перевезення вантажів, їх правове регулювання. Загальна характеристика сторін за договором перевезення вантажів. Істотні умови

договору перевезення вантажів. Перевізні документи та їхні види. Відповідальність за порушення умов договору перевезення вантажів.

Інші види транспортних договорів: букінговий договір, договір чартеру (фрахтування). Договір мультимодального перевезення вантажів: поняття, сторони, їхні права й обов'язки.

Транспортні договори про надання інших видів транспортних послуг або комплексу послуг: загальна характеристика (договори буксирування, договір на експлуатацію залізничної під'їзної колії та договір на подання та прибирання вагонів, вузлова угода між фактичними перевізниками та володільцями мультимодальних терміналів).

Договір транспортного експедирування: правове регулювання, сторони та істотні умови. Порядок виконання договору транспортного експедирування.

Порядок вирішення спорів у сфері перевезень вантажів.

Змістовий модуль 6. Договори у сфері фінансової та зовнішньоекономічної діяльності. Зобов'язання про спільну діяльність

Тема 12. Договори у сфері фінансової діяльності

Поняття фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Види фінансових послуг, що надаються банками. Поняття та загальна характеристика договору позики. Істотні умови договору позики. Новація у відносинах позики. Відповідальність за порушення договору позики.

Договір позики та договір кредиту. Поняття та істотні умови договору кредиту. Співвідношення понять кредит і договір кредиту. Сторони договору кредиту, поняття фінансової установи та їх види. Порядок укладення кредитного договору у сфері господарювання. Поняття бюро кредитних історій. Права та обов'язки сторін за договором кредиту. Способи забезпечення виконання зобов'язань за договором кредиту.

Банківський вклад та його види. Права та обов'язки сторін за договором банківського вкладу (депозиту). Відповідальність сторін за порушення умов договору банківського вкладу. Договір факторингу: поняття, сторони, істотні умови, права й обов'язки сторін.

Поняття, види та учасники страхової діяльності. Законодавство про страхову діяльність. Правила страхування. Договір страхування: поняття, істотні умови, підстави припинення. Види договору страхування.

Тема 13. Зобов'язання про спільну діяльність.

Засновницький договір і корпоративні договори

Договори про спільну діяльність. Склад майна і порядок здійснення внесків учасниками спільної діяльності. Особливості управління спільною діяльністю. Поняття й основні характеристики договору простого товариства.

Засновницький договір: поняття, зміст, форма, види, функції, властивості. Права та обов'язки сторін за засновницьким договором. Форма та зміст договору про створення юридичної особи. Договір про створення сімейного фермерського господарства.

Корпоративні договори: поняття, зміст, предмет, ознаки. Акціонерні угоди як різновид корпоративних договорів: поняття, зміст, особливості.

Тема 14. Правочини щодо фінансових інструментів, деривативні контракти та біржові договори

Поняття, особливості деривативних контрактів. Базовий актив і показник деривативного контракту. Функції деривативів в економіці. Класифікація деривативних контрактів (за типом базового активу та/або базового показника та ін.).

Поняття організованого ринку капіталу, регульованого ринку (організованого ринку), організованого торговельного майданчика, багатостороннього торговельного майданчика. Поняття клірингу за деривативними контрактами та правочинами щодо інших фінансових інструментів. Укладення та окремі правила виконання деривативних контрактів.

Поняття, укладення та виконання правочинів щодо фінансових інструментів.

Поняття товарної біржі, біржового договору та біржового товару, товарного деривативного контракту за чинним законодавством. Договори на товарних організованих ринках (товарних біржах): поняття, ознаки, особливості укладення. Порядок допуску товарів до біржових торгів. Організація торгівлі продукцією на товарних біржах.

Тема 15. Правове регулювання договірних відносин у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Поняття й ознаки зовнішньоекономічної діяльності. Поняття і правовий статус суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх види. Законодавство про зовнішньоекономічну діяльність. Режими зовнішньоекономічної діяльності.

Поняття та ознаки зовнішньоекономічного договору. Правове регулювання зовнішньоекономічних договорів. Правила ІНКОТЕРМС у системі правового регулювання зовнішньоекономічних договорів. Порядок застосування міжнародних договорів (конвенцій) при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Види зовнішньоекономічних договорів. Форма зовнішньоекономічного договору. Зміст зовнішньоекономічного договору.

1.2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
			Лек.	Сем.	С.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Загальні положення про господарське договірне право					
1	Поняття, предмет, метод, система і джерела господарського договірного права	15	1	1	13

1	2	3	4	5	6
2	Загальні положення про господарські договори	15	1	1	13
	Разом за змістовим модулем 1	30	2	2	26
Змістовий модуль 2. Порядок укладення господарських договорів. Припинення господарського договору та визнання його недійсним					
3	Загальний та особливі порядки укладення господарських договорів	15	2	1	12
4	Припинення та визнання недійсними господарських договорів. Зміна господарського зобов'язання	15	2	1	12
	Разом за змістовим модулем 2	30	4	2	24
Змістовий модуль 3. Виконання господарських договорів. Способи забезпечення виконання господарських договорів					
5	Виконання господарських договорів	15	2	1	12
6	Способи забезпечення виконання господарських договорів	15	2	1	12
	Разом за змістовим модулем 3	30	4	2	24
Змістовий модуль 4. Договори про передачу майна у власність. Договори про передачу майна в користування					
7	Основні договори у сфері господарсько-торговельної діяльності	15	3	2	10
8	Договори про передачу майна в користування	15	3	2	10
	Разом за змістовим модулем 4	30	6	4	20
Змістовий модуль 5. Договори про виконання робіт. Договори про надання юридичних та фактичних послуг					
9	Договори про виконання робіт	10	2	2	6
10	Договори про надання юридичних та фактичних послуг	10	2	2	6
11	Транспортні договори в господарській діяльності	10	2	2	6
	Разом за змістовим модулем 5	30	6	6	18
Змістовий модуль 6. Договори у сфері фінансової та зовнішньоекономічної діяльності. Зобов'язання про спільну діяльність					
12	Договори у сфері фінансової діяльності	8	2	2	4
13	Зобов'язання про спільну діяльність. Засновницький договір і корпоративні договори	7	2	1	4
14	Правочини щодо фінансових інструментів, деривативні контракти та біржові договори	7	2	1	4
15	Правове регулювання договірних відносин у сфері зовнішньоекономічної діяльності	8	2	-	6
	Разом за змістовим модулем 6	30	8	4	18
	Усього годин за дисципліну	180	30	20	130

1.3 Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Господарські договори»

Поточний контроль проводиться шляхом опитування студентів під час лекцій, семінарських занять та консультацій, перевірки підготовлених студентами рефератів, доповідей і підбірок матеріалів судової практики у рамках виконання ними індивідуальних завдань, зошитів із вирішеними задачами і завданнями, під час виконання контрольних робіт.

За результатами вивчення предмету студенти пишуть контрольну роботу. Варіанти завдань до контрольних робіт знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Повна відповідь на семінарському занятті на теоретичне питання, активні відповіді на практичні завдання, виконані правильно, під час одного семінарського заняття оцінюються в 5 балів. Якщо студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень дисципліни, його робота на семінарському занятті оцінюється в 3 бали. Оцінка 4 бали виставляється у випадку, коли ЗВО, крім викладу значної частини теоретичного матеріалу, розв'язує практичні завдання, допускаючи при цьому помилки, або правильно вирішує практичні завдання, однак розкриває лише основи теоретичного матеріалу. Реферати, доповіді, підбірки матеріалів судової практики, виконані на належному рівні, оцінюються залежно від якості роботи, — до 2 балів. За систематично виконуваних задач і завдань протягом модуля виставляється максимальна оцінка 2, 3 або 4 бали.

Студенти можуть отримати підвищені бали за виконання окремих різновидів індивідуальної роботи, таких як написання та презентація тез доповідей на науковому заході. Мінімальні й максимальні оцінки за цю роботу викладені у відповідній таблиці.

Семестровий контроль проводиться під час заліково-екзаменаційних сесій у формі екзамену.

Якщо ЗВО виконав всі види робіт протягом семестру, то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати екзамен. У випадку, якщо студент хоче підвищити оцінку, отриману за балами, набраними протягом семестру, він за власним бажанням може складати екзамен з трьома теоретичними питаннями. У цьому випадку остаточна семестрова оцінка виставляється за сумою балів: за результатами екзамену та поточного і проміжного контролів.

З дисципліни ЗВО може набрати до 60 % підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру, і до 40 % підсумкової оцінки – на екзамені.

Умовою допуску до екзамену є виконання всіх обов'язкових видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою.

Здобувачі вищої освіти, які повністю виконали вимоги робочої програми навчальної дисципліни, допускаються до складання екзамену. Результати виконання екзаменаційних завдань оцінюються за бальною системою відповідно до рівня виконаних завдань. Підсумкова оцінка з дисципліни

складається з кількості балів за виконання всіх видів робіт, що виконувались протягом семестру, та кількості балів, отриманих на екзамені.

У випадку, якщо здобувач вищої освіти протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані практичні роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які здобувач вищої освіти може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), то він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому в розділі 6 Положення.

Здобувач вищої освіти, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного та проміжного контролю, має право на його відпрацювання в двотижневий термін після повернення до навчання.

Перездача пропущеної без поважних причин проміжної контрольної роботи або з метою підвищення кількості набраних балів упродовж семестру не дозволяється.

Результати оцінювання знань під час семестрового контролю можуть бути оскаржені здобувачами вищої освіти в порядку передбаченому розд. 7 Положення.

2 ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1: Поняття, предмет, метод, система і джерела господарського договірної права. Загальні положення про господарські договори

Питання для обговорення:

1. Поняття та система господарського договірної права України.
2. Метод господарського договірної права.
3. Господарське законодавство України у сфері укладання та виконання договорів.
4. Звичаї ділового обороту (торговельні звичаї), узвичаєння, заведений порядок як регулятори господарсько-договірних відносин.
5. Принципи господарського договірної права та їх закріплення в чинному законодавстві.
6. Свобода господарського договору та її обмеження.
7. Поняття та загальна характеристика господарського договору. Співвідношення господарського договору та господарського зобов'язання.
8. Класифікація господарських договорів.
9. Зміст господарського договору.
10. Форма господарського договору.
11. Поняття додатків та додаткових угод у сфері господарювання.

Питання на самостійне опрацювання: Загальна характеристика основних елементів системи господарського договірної права

Господарський договір та акти державних органів і органів місцевого самоврядування як регулятори господарських договірних відносин. Тлумачення господарського договору.

Основні функції договору в господарському обороті. Господарські договори, що опосередковують організаційно-господарські зобов'язання.

Порядок організації та ведення договірної роботи суб'єктів господарювання. Переговори щодо укладання, зміни та розірвання господарських договорів.

Способи захисту договірних прав.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Конвенційний рівень джерел господарського договірної права.
2. Принцип справедливості в господарському договірному праві.
3. Види господарських договорів за участю держави і територіальної громади.
4. Історія становлення категорії господарського договору.
5. Види й загальна характеристика господарських договорів, що опосередковують організаційно-господарські зобов'язання.
6. Концепція комерційного договору в українській правовій науці.

7. Правове регулювання договорів з публічним інтересом.
8. Роль договору в регулюванні дозвільних відносин: зарубіжний та український досвід.

Практичні завдання:

1. Охарактеризуйте принципи господарського договірної права та їх закріплення в чинному законодавстві.
2. Яку інформацію може містити електронний договір, окрім визначених законодавством істотних умов?

Задача

У договорі про надання послуг з модифікації програмного продукту сторони договору (суб'єкти господарювання приватного сектору економіки) передбачили відповідальність виконавця за порушення строків виконання робіт у такій формі та розмірі:

за порушення строку виконання робіт на 10 календарних днів – пеню в розмірі 0,5% орієнтовної вартості виконаних робіт за кожен день прострочення;
за порушення строку виконання робіт на 30 календарних днів – у розмірі 1% орієнтовної вартості виконаних робіт за кожен день прострочення та додатково штраф у розмірі 5% вартості робіт.

Виконавець робіт допустив прострочення виконання робіт на 35 днів, але виплатити пеню і штраф замовнику відмовився.

Під час вирішення судового спору щодо стягнення санкцій із виконавця останній пояснив, що положення договору про стягнення пені окремо за 10 календарних днів прострочення і додатково за 30 календарних днів прострочення (що охоплюють вказані 10 днів) суперечать ст. 61 Конституції України, згідно з якою ніхто не може бути двічі притягнутий до відповідальності одного виду. Це ж рівною мірою стосується стягнення одночасно пені і штрафу за одне і те ж порушення – прострочення виконання.

Замовник відстоював у суді правомірність спірних положень договору, пояснюючи це свободою сторін у визначенні положень договору, які не суперечать законодавству. Оскільки інших правил притягнення до відповідальності виконавця за договором на виконання послуг Цивільний і Господарський кодекси України не передбачають, положення договору про відповідальність правомірні. Загальні правила притягнення до господарської відповідальності в договорі не порушені.

Надайте юридичну оцінку аргументам сторін. Яке рішення, на Вашу думку, має прийняти суд?

Нормативні акти та література:

1. Swegle P.A. Contract Drafting and Negotiation for Entrepreneurs and Business Professionals. – Business Law Seminar Group, LLC. – 2018. – 148 p.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради

- України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // *Голос України*. – 2003. - № 49 - 50.
 4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // *Голос України*. – 2003. - № 45 — 48.
 5. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 р. // *Офіційний вісник України*. – 2003. - № 25. – Ст. 1174.
 6. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 р. // *Відомості Верховної Ради*. – 2017. - № 45. - Ст. 400.
 7. Апанасенко К.І. Господарські договірні правовідносини та дозвільні правовідносини у сфері господарювання: точка перетину // *Матеріали ХХХІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії»*. Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2017. – 136 с. – С.66 — 68.
 8. Апанасенко К.І. Дозвільні правовідносини у сфері господарювання: проблеми теорії і практики. – К.: ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова Національної академії наук України», 2020. – 430 с. – С. 40 – 42.
 9. Апаров А. Юридична природа поняття господарського договору: огляд наукових і нормативних підходів / А. Апаров, О. Онищенко // *Підприємництво, господарство і право*. - 2016. - № 10. - С. 42-46.
 10. Беяневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О.А. Беяневич. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 592 с.
 11. Беяневич О.А. Ідея справедливості у господарському праві / О.А. Беяневич // *Економіка та право*. – 2022. - № 3. – С. 15-26.
 12. Бервено С.М. Проблеми договірного права України: Монографія / С.М. Бервено. – К.:Юрінком Інтер, 2006. – 392 с.
 13. Бочкова І. І. Концепція, ознаки та значення господарського договору за законодавством України / І. І. Бочкова // *Форум права*. – 2011. – № 2. – С.111–115 // <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11biizzu.pdf>.
 14. Вінник О.М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина) / О.М. Вінник. – К.: Видавництво Ліра-К, 2018. – 240 с.
 15. Віхров О.П. Організаційно-господарські правовідносини. Монографія / О. П. Віхров. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 512 с.
 16. Віхров С.О. Загальні та галузеві кваліфікаційні ознаки господарського зобов'язання / С.О. Віхров // *Університетські наукові записки*. Вип. «Право. Економіка. Управління». - 2016. - № 2(58). - С. 122-131.
 17. Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 262 с.
 18. Господарське право: навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с.
 19. Господарське право: Підручник / За ред. О.П. Подцерковного. – К.:

- Фенікс, 2018. – 616 с.
20. Діковська І. Імперативні норми й їх роль у регулюванні договірних зобов'язань / І. Діковська // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 1. – С. 34-37.
 21. Діковська І. Права третіх осіб як обмеження принципу свободи договору / І. Діковська // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 2. – С. 64-67.
 22. Договірне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів. К.: Центр учбової літератури, 2017. – 192 с.
 23. Зеліско А. Правова характеристика сучасного стану та тенденцій модифікації системи господарських договорів / А. Зеліско // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 2. – С. 15-19.
 24. Єршова С. До питання про визначення поняття "майново-господарські зобов'язання" / С. Єршова // Публічне право. – 2015. – № 2(18). – С. 310-317.
 25. Зобов'язальне право: навч. посібник для підготовки до іспитів / упор. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. К.: Центр учбової літератури, 2017. – 192 с.
 26. Ільченко Г. Співвідношення понять "цивільний договір" та "господарський договір" / Г. Ільченко // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 2. – С. 20-23.
 27. Кобецька Н. Р. Дозвільне та договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.06 / Н.Р. Кобецька; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – Київ, 2016. – 418 с.
 28. Коломієць Н. Становлення господарського зобов'язання як правової категорії / Н. Коломієць // Право України. – 2006. – № 4. – С. 48 – 52.
 29. Кравцова Т. Особливості правового режиму укладення державних контрактів / Т. Кравцова // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 8. – С. 42 – 44.
 30. Корнєєв Ю.В. Підприємницьке право України. Навчальник посібник / Ю.В. Корнєєв. - К.: ЦУЛ, 2020. – 120 с.
 31. Кот О. До питання про способи захисту договірних прав / О. Кот // Юридична Україна. – 2016. – № 9-10 (165-166). – С. 58-65.
 32. Кот О. Способи захисту договірних прав / О. Кот // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 11 (249). – С. 13-18.
 33. Кот О.О. Практика застосування окремих способів захисту договірних прав / О.О. Кот // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2016. – № 12. – С. 43-48.
 34. Луць В. Договір як регулятор цивільних відносин : [цивільно - правові засади регулювання відносин власності] / В. Луць // Право України. – 2012. – № 9. – С. 19-25.
 35. Мелікова В.І. Актуальні проблеми укладання електронних договорів між суб'єктами підприємництва / В.І. Мелікова. – Економіка та право. – 2022. – № 2. – С. 31—38.
 36. Мілаш В. До питання про підприємницькі комерційні договори з

- посиленим публічним інтересом / В. Мілаш // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 10. – С. 45 – 50.
37. Мілаш В. Про розвиток господарсько-правового регулювання договірних відносин / В. Мілаш // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - №5. – С. 36 – 40.
38. Мілаш В. Проблеми визначення галузевої природи комерційного договору / В. Мілаш // Право України. – 2007. - № 3. – С. 124 – 127.
39. Мілаш В.С. Договірне право: конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей університету / В.С. Мілаш; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 80 с.
40. Мілаш В.С. Перспективи модернізації договірних правовідносин у сфері господарювання: монографія; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова / В.С. Мілаш. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 227 с.
41. Мічурін Є.О. Техніка складання договорів: Навч.-практ. посіб. / Є.О. Мічурін. – Х.: Юрсвіт, 2016. – 536 с.
42. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. – 816 с.
43. Пилипенко С. Особливості правового регулювання відносин за договором, укладеним в електронній формі / С. Пилипенко // Підприємництво, господарство і право. – 2020. – № 8 (294). – С. 48-53.
44. Романюк Я. Невизначеність умов договору як підстава для його тлумачення / Я. Романюк // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 12 (250). – С. 36-41.
45. Романюк Я.М. Суб'єктивні і об'єктивні критерії тлумачення договору як вихідні засади судового тлумачення: [аналіз судової практики розгляду спорів, які виникають із правочинів договірних відносин] / Я. М. Романюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2016. – № 12. – С. 54-59.
46. Ромась М. Поняття та ознаки цивільних зобов'язань за участю держави України / М. Ромась // Підприємництво, господарство і право. – 2020. – № 1 (287). – С. 21-26.
47. Терещенко К. Правова природа договору як підстави виникнення господарського зобов'язання / К. Терещенко // Підприємництво, господарство і право. – 2014. – № 11 (227). – С. 55-62.
48. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р.А. Майданика; 4-те вид., стереотип. К.: Юрінком Інтер, 2014.
49. Чабан О. Класифікація договорів, що опосередковують здійснення інвестицій / О. Чабан // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 7 (235). – С. 11-14.
50. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

Семінарське заняття 2. Загальний та особливі порядки укладення господарських договорів. Припинення та визнання недійсними господарських договорів. Зміна господарського зобов'язання

Питання для обговорення:

1. Загальний порядок укладення господарських договорів. Конкурентні і неконкурентні способи укладення господарських договорів.
2. Форма господарського договору.
3. Представницькі повноваження на укладення господарських договорів.
4. Поняття публічного і попереднього договору у сфері господарювання.
5. Договір приєднання і генеральний договір у сфері господарювання.
6. Поняття публічних закупівель. Процедури публічних закупівель.
7. Припинення господарських зобов'язань.
8. Одностороння відмова від господарського зобов'язання (договору).
9. Розірвання договору у зв'язку з істотною зміною обставин.
10. Недійсність і неукладеність правочинів.
11. Умови дійсності господарських договорів. Види недійсних правочинів.
12. Окремі процесуальні аспекти розгляду спорів щодо недійсності правочинів. Наслідки недійсності правочинів.
13. Визнання недійсними господарських договорів на підставі ст. 208 ГК.
14. Невідповідність волі та волевиявлення сторони правочину як підстава його недійсності.
15. Інші підстави недійсності правочинів.
16. Зміна господарського зобов'язання.

Питання на самостійне опрацювання: Нотаріальне посвідчення господарських договорів.

Умови дійсності оферти. Укладення господарського договору за рішенням суду. Особливості укладення господарських договорів на аукціонах, торгах і конкурсах.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Специфіка оферти в господарських відносинах.
2. Укладення договорів за рішенням суду.
3. Конкурентні способи укладення господарських договорів.
4. Укладення договорів за допомогою електронних технологій.
5. Проблемні питання судової практики визнання господарських договорів недійсними.
6. Розірвання господарських договорів у зв'язку з істотною зміною обставин: тенденції/ новели судової практики.
7. Невиконання й неналежне виконання зобов'язань за господарським договором як підстава його розірвання: актуальна судова практика.
8. Порухення інтересів держави, територіальної громади та моральних засад суспільства як підстава визнання господарського договору

недійсним.

9. Недійсність господарських договорів, укладених від імені суб'єкта господарювання не уповноваженою особою: актуальна судова практика.
10. Недійсні та неукладені договори: співвідношення понять, судова практика щодо відповідного розмежування понять.

Практичні завдання:

1. Назвіть позитивні аспекти системи публічних закупівель.
2. Яким є громадський контроль у сфері публічних закупівель?
3. «Для укладення господарських договорів державним і комунальним унітарними підприємствами, ТОВ і акціонерними товариствами у багатьох випадках не достатньо одноособового рішення керівника підприємства/товариства». – Поясніть цю тезу детально, перелічіть правила про узгодження відповідного рішення керівника або прийняття рішення органами товариства з питань укладення договорів із наведенням відповідних норм законів України «Про управління об'єктами державної власності», «Про акціонерні товариства», «Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю», ГК України.
4. Сформулюйте форс-мажорне застереження і застереження про ускладнюючі обставини для договору купівлі-продажу холодильного обладнання між двома суб'єктами господарювання, один з яких знаходиться у прифронтовому місті.
5. Сформулюйте застереження, що стосується кількості товару, для договору перевезення нефасованого безалкогольного пива.

Задачі

1. Фізична особа-підприємець Семененко О.В., отримавши кредит у банку на купівлю вантажної машини на суму 460 тис. грн, придбав її й використовував у своїй сільськогосподарській діяльності. З часом через фінансові труднощі він припинив виконувати свої зобов'язання за кредитним договором, його заборгованість перед банком досягла 300 тис. грн. Банк пред'явив позов про стягнення боргу. Через два тижні після відкриття провадження в судовій справі ФОП Семененко О.В. подарував вантажну машину матері, продовжуючи її фактичне використання. Виявивши цю обставину, банк подав новий позов до ФОП Семененка О.В. про визнання недійсним договору дарування машини.

Чи наявні підстави для задоволення позову про визнання недійсним договору дарування машини? Чи вправі відповідний позов пред'являти банк? Якою є обов'язкова умова задоволення позову про визнання недійсним правочину, незалежно від підстави недійсності правочину?

2. У березні 2022 р. сторони уклали договір на виготовлення та монтаж технологічного обладнання, за умовами якого замовник доручив, а виконавець прийняв на себе зобов'язання виконати вказані роботи з виготовлення та

монтажу обладнання. Замовник зобов'язався прийняти роботи та оплатити їх. Строк дії договору – до 31.03.2023. У договорі було визначено кілька підетапів робіт, строки виконання робіт у межах яких були порушені підрядником. У результаті, станом на 31.03.2023 обладнання так і не було змонтовано.

Після цього замовник склав і надіслав підряднику претензію, в якій повідомив підрядника, що, враховуючи невиконання ним своїх договірних зобов'язань із цілої низки підетапів робіт, замовник відмовляється від договору підряду і вимагає повернути суму попередньої оплати в розмірі 2 300 тис. грн.

Підрядник відмовився виконати вимоги замовника і пред'явив позов до суду про визнання недійсною односторонньої відмови від договору замовника. Позов він обґрунтував у такий спосіб: 1) замовник має право відмовитися від договору підряду виключно до закінчення строку виконання робіт, що встановлені у договорі підряду; 2) відмова від договору не може оформлятися у вигляді претензії; 3) у надісланій претензії немає інформації про норму права, на підставі якої замовник відмовляється від договору підряду.

Надайте юридичну оцінку твердженням підрядника у позові.

3. Приватне підприємство і ТОВ підписали договір оренди нежитлового приміщення і розпочали його виконання. З часом орендар за договором (ТОВ) припинив виконувати свої зобов'язання і на відповідні претензії орендодавця не реагував. Щоби припинити зобов'язання між сторонами, орендодавець пред'явив позов до орендаря про визнання недійсним договору оренди. В якості підстави недійсності договору визначено, що від імені ТОВ договір підписав фінансовий директор, стосовно якого в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань міститься запис про обмеження його повноважень на представництво інтересів ТОВ.

Чи підлягає задоволенню позов з наведеної підстави? Якою є позовна давність за відповідними вимогами? Яку пораду щодо можливості припинення договору оренди можна надати орендодавцю?

4. У процесі провадження у справі про банкрутство розпорядник майном боржника – ТОВ «Укройл» - установив, що за 1 рік до відкриття провадження у справі про банкрутство боржника останній уклав договір поставки з ТОВ «Караван». За цим договором боржник перерахував ТОВ «Караван» передоплату в розмірі 2 560 тис. грн за будівельну продукцію. Постачальник зобов'язаний був поставити її протягом 30 днів після передоплати, але вона не поставлена боржнику по сьогоднішній день. Цей не виконаний постачальником договір суттєво погіршив майнове становище боржника й перешкоджає йому відновити його платоспроможність.

Чи визначені спеціальні підстави визнання недійсними правочинів боржника у Кодексі України з процедур банкрутства? Чи наявні підстави для визнання недійсним оспореного в суді договору поставки?

5. Управлінню освіти райдержадміністрації необхідно закупити меблі для

трьох загальноосвітніх навчальних закладів на орієнтовну суму 300 тис. грн.

В якому порядку управління освіти мало закуповувати цей товар до введення в Україні воєнного стану? Детально опишіть відповідну процедуру, ґрунтуючись на нормах відповідного закону.

6. ТОВ «Аметист» і ПАТ «Дружба» уклали договір оренди офісного приміщення. Орендар (ТОВ «Аметист») прийняв майно в користування і в установлені договором строки сплатив орендну плату за перший місяць оренди. По закінченню другого місяця оренди орендар не провів оплати за договором і звільнив орендоване приміщення.

Орендодавець пред'явив позов до орендаря про стягнення орендної плати, пені за прострочення оплати та відшкодування збитків.

У відзиві на позовну заяву орендар пояснив, що в спірному договорі оренди сторони не узгодили питання відновлення орендованого майна та умови його повернення, а також порядок використання амортизаційних відрахувань, що є істотними умовами договорів оренди згідно з ч. 1 ст. 284 Господарського кодексу України. Тому договір оренди між сторонами не можна вважати укладеним, як можна зробити висновок зі статті 638 Цивільного кодексу України, а значить, позов задоволенню не підлягає.

Орендодавець стверджував, що оскільки сторони розпочали виконувати свої зобов'язання за спірним договором оренди, останній не може бути потрактований як неукладений договір.

Надайте юридичну оцінку позиціям сторін.

Нормативні акти та література:

1. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20 травня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. - № 24. – Ст. 1089.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 49 - 50.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 45 — 48.
4. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. - № 25. – Ст. 1174.
5. Закон України „Про управління об'єктами державної власності” від 21 вересня 2006 р. // Урядовий кур'єр. – 2006. - № 195. – 18 жовтня.
6. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 р. // Голос України. - 2016. - № 30.
7. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 р. // Офіційний вісник України. – 2017. - № 91. – Ст. 2764.
8. Закон України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” від 6 лютого 2018 р. // Відомості Верховної Ради. - 2018. - № 13. - Ст. 69.
9. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27 липня 2022 р. //

- Офіційний вісник України. – 2022. - № 68. – Ст. 4066.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення архітектурних та містобудівних конкурсів» від 25 листопада 1999 р. № 2137 // Офіційний вісник України. – 1999. - № 47. – Ст. 2308.
 11. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків» від 24 лютого 2016 р. № 166 // Офіційний вісник України. - 2016 р. - № 22. - Ст. 855.
 12. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» від 6 листопада 2009 р. № 9 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09#Text>.
 13. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними» від 29 травня 2013 р. №11 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600-13#Text>.
 14. Аналіз окремих питань судової практики, що виникають при застосуванні судами рекомендаційних роз'яснень, викладених у постанові Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 9 «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» // https://protocol.ua/ua/vssu_analiz_sudovoi_praktiki_pri_zastosuvanni_sudami_roz_yasnen_vikladenih_u_post_plenumu_vsu/.
 15. Swegle P.A. Contract Drafting and Negotiation for Entrepreneurs and Business Professionals. – Business Law Seminar Group, LLC, 2018. – 148 p.
 16. Бабій А. Одностороння відмова від господарського зобов'язання (договору), не пов'язана з порушенням його умов / А. Бабій // JURNALUL JURIDIC NAȚIONAL: TEORIE ȘI PRACTICĂ. - 2015. - № 8. - С. 72 — 76.
 17. Беяневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О.А. Беяневич. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 592 с.
 18. Беяневич О.А. Про стабільність у господарських договірних відносинах / О.А. Беяневич // <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2012/11/28.pdf>
 19. Бобошко О.О. Зміна або розірвання договору у зв'язку з істотною зміною обставин: автореф. дис... к.ю.н.: 12.00.03; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» / О.О. Бобошко. – О., 2019. – 20 с.
 20. Боднарчук О.Г. Здійснення державних електронних закупівель: переваги та недоліки / О.Г. Боднарчук // Право і суспільство. - 2017. - № 5. - Ч. 1. - С. 94-99.
 21. Будник Б.А. Проблеми недійсності господарських договорів / Б.А. Будник // Наше право. - 2014. - № 3. – С. 134 — 139.
 22. Вавженчук С. Укладення договору про публічні закупівлі: динаміка законодавства та проблеми правозастосування / С. Вавженчук // Підприємництво, господарство і право. – 2019. – № 6 (280). – С. 6-11.
 23. Весна Н.О. Зміна та розірвання договору в односторонньому порядку / Н.О. Весна // Університетські наукові записки. – 2018. – № 3-4 (67-68). –

- С. 71-80.
- 24.Вінник О.М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина) / О.М. Вінник. – К.: Видавництво Ліра-К, 2018. – 240 с.
 - 25.Влялько І. Імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у сфері державних закупівель / І. Влялько // Право України. - 2015. - № 8. - С. 83 — 92.
 - 26.Гончаренко В. Зміна або розірвання договору у зв'язку з істотною зміною обставин / В. Гончаренко // Юридичний вісник. - 2020. - № 2. – С. 100 – 107.
 - 27.Господарське право: навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. – Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 144 с.
 - 28.Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. – Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. – 262 с.
 - 29.Господарське право: навч. посіб. для підгот. до іспитів / В. С. Мілаш. - Харків: Право, 2015. - 328 с.
 - 30.Господарське право: Підручник / За ред. О.П. Подцерковного. – К.: Фенікс, 2018. – 616 с.
 - 31.Грабовська А.О. Особливості правового регулювання односторонньої відмови від господарського зобов'язання (договору) та односторонньої зміни його умов / А.О. Грабовська // Вісник Верховного Суду України. - 2015. - № 1 (173). - С. 32 — 38.
 - 32.Добкіна К. Місце попереднього договору в системі цивільно-правових правовідносин / К. Добкіна, Є. Ключова // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 5 (233). – С. 8-11.
 - 33.Договірне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 192 с.
 - 34.Зобов'язальне право: навч. посібник для підготовки до іспитів / упор. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 19 с.
 - 35.Євміна І. Поняття "недійсність правочину" у сфері господарювання / І. Євміна // Підприємництво, господарство і право. - 2014. - № 12 (228). - С. 32-35.
 - 36.Євміна І.Л. Види недійсності господарського договору та інших видів правочинів у сфері господарювання / І.Л. Євміна // Часопис Київського університету права. - 2014. - № 3. - С. 165- 169.
 - 37.Ємець А.А., Шатковський Я.М. Окремі питання розгляду справ, пов'язаних з визнанням господарських договорів недійсними / А.А. Ємець, Я.М. Шатковський // Європейські перспективи. - 2014. - № 9. - С. 136 — 142.
 - 38.Каплюк М. Поєднання зобов'язаної й управненої сторін в одній особі як підстава припинення господарських зобов'язань / М. Каплюк // Підприємництво, господарство і право. - 2012. - № 9.
 - 39.Коструба А. Теоретичні аспекти припинення договірних зобов'язань у цивільному праві в Україні / А. Коструба // Право України. – 2017. – № 7. – С. 109-123.

40. Малолітнева В.К. Господарсько-правовий інститут публічних закупівель / В.К. Малолітнева. – К.: ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова Національної академії наук України», 2020. - 412 с. // http://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/69/Malolitneva_mono_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
41. Мілаш В.С. Договірне право: конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей університету; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова / В.С. Мілаш. – Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 80 с.
42. Мілаш В.С. Перспективи модернізації договірних правовідносин у сфері господарювання: монографія / В.С. Мілаш; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х.: ХНУМГ, 2014. – 227 с.
43. Мічурін Є.О. Техніка складання договорів: Навч.-практ. посіб. / Є.О. Мічурін. – Х.: Юрsvіт, 2016. – 536 с.
44. Надьон В. В. Заходи оперативного впливу, спрямовані на припинення порушеного права, з причин невиконання або неналежного виконання обов'язків у договірних зобов'язаннях / В. В. Надьон // Часопис Київського університету права. – 2016. – № 3. – С. 207-211.
45. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. – 816 с.
46. Нижний А.В., Хомаківський М.П., Юровська Г.В. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів / Під редакцією А.В. Нижного. – К.: Алерта, 2020. – 234 с. // http://www.nsj.gov.ua/files/1586259074Nyzhny_Viznannya_pravochiniv_v2_191209_avt.pdf.
47. Никитченко Н.В. Визнання недійсними господарських угод з підстав, передбачених законом / Н.В. Никитченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». - 2012. - Вип. 19. Том 2. – С. 203 — 206.
48. Пацурія Н.Б. Еволюція законодавства України про публічні та оборонні закупівлі від витоків до сьогодення: нарративний аналіз / Н.Б. Пацурія (29.01.2023) // <https://coordynata.com.ua/evolucionia-zakonodavstva-ukraini-pro-publicni-ta-oboronni-zakupivli-vid-vitokiv-do-sogodenna-narrativnij-analiz>.
49. Петруненко Я. Рамкова угода як форма договору про закупівлю товарів, робіт, послуг за державні кошти / Я. Петруненко // Юридична Україна. - 2015. - № 7-8 (151-152). - С. 62-70.
50. Побіянська Н. Недійсність господарського зобов'язання у результаті впливу помилки й обману / Н. Побіянська // Мала енциклопедія нотаріуса. - 2017. - Вип. 4 (94). - С. 182 — 191.
51. Побіянська Н.Б. Порушення інтересів держави, територіальної громади та моральних засад суспільства як підстава визнання господарського договору недійсним / Н.Б. Побіянська // Європейські перспективи. - 2018. - № 5. - С.123 — 130.

- 52.Побіянська Н.Б., Хатнюк Н.С. Порухення норм законодавства як підстава визнання недійсним господарського зобов'язання, укладеного на тимчасово окупованій території України / Н.Б. Побіянська, Н.С. Хатнюк // Судова та слідча практика в Україні. - 2017. - Вип. 5. - С. 69 — 73.
- 53.Подоляк С.А. Правові підстави та наслідки визнання господарських договорів недійсними та неукладеними в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04/ Подоляк Світлана Анатоліївна; НДІ приват. права і підприємництва Нац. акад. прав. наук України. - К., 2010. - 20 с.
- 54.Презентація судді Верховного Суду С. Погрібного «Недійсність, нікчемність, неукладеність правочинів: проблеми розмежування» // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/PREZ_Pogribnyu_13_10_2021.pdf.
- 55.Пономарьова Т. Деякі аспекти укладання договору з порушенням письмової форми / Т. Пономарьова // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 2 (240). – С. 29-32.
- 56.Пономарьова Т. Окремі аспекти правової природи недійсних та неукладених договорів / Т. Пономарьова // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 11 (249). – С. 44-47.
- 57.Прилуцький Р.Б., Зерниченко А.А. Щодо проблеми визнання господарських договорів недійсними / Р.Б. Прилуцький, А.А. Зерниченко // Юридична наука. 2014. - № 2. – С. 41 — 53.
- 58.Примак В. Розірвання договору як спосіб цивільно-правового захисту в кризових умовах / В. Примак // Підприємництво, господарство і право. - 2020. - № 5. – С. 43 – 49.
- 59.Резнікова В.В., Россильна О.В. Посередництво і представництво в господарському праві та процесі України: навч. посіб. / В.В. Резнікова, О.В. Россильна. – К.: Видавництво Ліра-К, 2016. – 216 с.
- 60.Саленко В.Ю. Щодо визнання недійсним господарського договору, який суперечить інтересам держави і суспільства / В.Ю. Саленко // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 778–783 // <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/FP/2010-4/10cvjdic.pdf>.
- 61.Терещенко К. Порівняльний аналіз норм господарського та цивільного законодавства щодо визнання договорів недійсними / К. Терещенко // Підприємництво, господарство і право. – 2014. – № 12 (228). – С. 36-39.
- 62.Трубаков Є. До питання про підстави кваліфікації договору неукладеним / Є. Трубаков // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 6 (234). – С. 11-15.
- 63.Цюра В.В. Неналежне здійснення договірного представництва та його наслідки / В.В. Цюра // Юридична Україна. – 2018. – № 3-4 (183-184). – С. 51-56.
- 64.Цюра В.В. Особливості здійснення договірного представництва / В.В. Цюра // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2018. – № 7 (201). – С. 34-38.
- 65.Черешнюк В.М. Правове регулювання укладення і виконання господарських договорів: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 /

- В.М. Черешнюк ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. — К., 2007. — 19 с.
66. Чучковська А.В. Правове регулювання електронної комерції в Україні / А.В. Чучковська. — Київ: ЦУЛ, 2007. — 223 с.
67. Шаталова Л.М. Загальний та спрощений порядок укладення електронних договорів / Л.М. Шаталова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». — 2019. — Вип. 59. Том 1. — С. 189 — 192.
68. Щербина В. С. Господарське право: підручник. 6-те вид., перероб. і допов. - К.: Юрінком Інтер, 2013. - 640 с.

Семінарське заняття 3. Виконання господарських договорів суб'єктами господарювання. Способи забезпечення виконання господарських договорів

Питання для обговорення:

1. Загальні правила виконання господарських зобов'язань.
2. Особливості виконання грошових зобов'язань.
3. Валютне регулювання грошових розрахунків.
4. Правове регулювання безготівкових платіжних операцій.
5. Використання реєстраторів розрахункових операцій суб'єктами господарської діяльності.
6. Окремі аспекти звільнення суб'єктів господарювання від відповідальності за неналежне виконання договірних зобов'язань.
7. Загальна характеристика способів забезпечення виконання договірних зобов'язань у сфері підприємництва (неустойка, порука, гарантія, завдаток, застава й притримання).

Питання на самостійне опрацювання: Заміна сторін у договірному зобов'язанні: відступлення права вимоги, переведення боргу. Випадки обмеження заміни осіб у договірному зобов'язанні.

Поняття та правове регулювання касових операцій та здійснення готівкових розрахунків.

Стягнення боргу за виконавчим написом нотаріуса на іпотечному договорі.

Договори у сфері державно-приватного партнерства.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Звільнення від господарсько-правової відповідальності у зв'язку з військовим конфліктом/ війною: актуальна судова практика.
2. Стягнення боргу за виконавчим написом нотаріуса на іпотечному договорі: актуальна судова практика.
3. Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства.
4. Порядок укладення договорів державно-приватного партнерства в

Україні.

5. Державно-приватне партнерство в окремих галузях економіки: правове забезпечення.
6. Поручка і гарантія як способи забезпечення виконання договірних зобов'язань у сфері господарювання.
7. Використання притримання у господарських правовідносинах.
8. Зміна та розірвання договору з підстави настання обставин непереборної сили: актуальна судова практика.
9. Виконання договору в обставинах непереборної сили.
10. Новели законодавства про валюту й валютні операції.

Завдання

Чи зобов'язані використовувати реєстратори розрахункових операцій фізичні особи - підприємці, які самостійно, без використання праці найманих осіб здійснюють роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках, а також фізичні особи, які правомірно торгують на ринках вирощеною на присадибних ділянках городиною?

Задачі

1. 10 серпня 2019 р. між ТОВ «Екос» та ПАТ «ПриватБанк» укладено кредитний договір, за умовами якого ТОВ отримало кредит у розмірі 1 328 000 грн на строк до 9 серпня 2023 р. На забезпечення виконання умов кредитного договору між його сторонами було укладено договір іпотеки, предметом якого є комплекс нежитлових приміщень.

16 вересня 2022 р. банк направив ТОВ досудову вимогу, в якій повідомив про існування кредитної заборгованості у розмірі 1 254 213 грн 48 коп. та просив у тридцятиденний строк повернути кредитні кошти з нарахованими на них відсотками. Також боржника було повідомлено про те, що в разі невиконання цієї вимоги буде розпочато процедуру звернення стягнення на предмет іпотеки.

19 жовтня 2022 р. приватний нотаріус на підставі звернення банку вчинив виконавчий напис, відповідно до якого на погашення кредитної заборгованості у розмірі 1 254 213 грн 48 коп., заборгованості за відсотками у розмірі 79 684 грн 07 коп. та суми плати за вчинення виконавчого напису (у розмірі 4 130 грн) він звернув стягнення на нерухоме майно за іпотечним договором від 10 серпня 2018 р.

ТОВ звернулося з позовом до банку (третя особа – приватний нотаріус) про визнання виконавчого напису приватного нотаріуса таким, що не підлягає виконанню. В обґрунтування позовних вимог ТОВ заявило, що досудової вимоги банку ТОВ не отримувало, тому виконавчий напис здійснено нотаріусом протиправно. Під час розгляду справи банк не надав належні докази, які би підтверджували направлення досудової вимоги ТОВ.

Яке рішення має прийняти суд? Відповідь обґрунтуйте нормами закону.

2. ТОВ «Форт» уклало з банком кредитний договір, за умовами якого банк надав ТОВ кредитний ліміт у загальному розмірі 1 000 000,00 грн. З метою забезпечення виконання зобов'язань позичальника за кредитним договором банк та ПрАТ «Реверс» уклали договір поруки, предметом якого є надання поруки поручителем перед кредитором за виконання ТОВ «Форт» зобов'язань за кредитним договором.

Через 4 місяці після цього позичальник домовився з банком про збільшення кредитного ліміту до суми 1 760 000,00 грн. Водночас жодні зміни до договору поруки внесені не були.

Позичальник систематично порушував умови кредитного договору, у зв'язку з чим банк пред'явив позов про стягнення заборгованості за кредитом в розмірі 1 527 890 грн та процентів на суму 467 тис. грн солідарно з ТОВ «Форт» та ПрАТ «Реверс» як поручителя.

В якому максимальному розмірі ПрАТ «Реверс» відповідатиме за боргами ТОВ «Форт»?

3. Договір підряду на капітальне будівництво між двома товариствами з обмеженою відповідальністю передбачав виконання будівельних робіт на загальну суму, яка на день оплати буде еквівалентна 21 тис. доларів США. Оскільки замовник не оплатив усієї вартості виконаних робіт, підрядник просив її стягнути в судовому порядку. Суд стягнув борг у розмірі 4,5 тис. доларів США.

Чи можна визначати вартість робіт у договорі в еквіваленті іноземної валюти? Чи можна оплачувати роботи/ товари/ послуги в Україні в іноземній валюті? Чи правомірно суд стягнув борг в іноземній валюті?

4. Договір підряду на капітальне будівництво між двома приватними підприємствами передбачав нарахування пені за несвоєчасне виконання робіт у розмірі 0,5% вартості відповідного етапу робіт за кожен день прострочення виконання. Крім того, за договором замовник отримував право на повернення суми авансу за кожен етап будівельних робіт, якщо підрядник розпочинав їх виконувати з простроченням у 15 днів і більше. Також договір встановлював за кожен день не повернення не використаної суми авансу пеню в розмірі 3% від загального розміру авансу.

Під час виконання робіт за договором підрядник допустив прострочення виконання робіт із реконструкції II етапу на 17 днів. У зв'язку з цим він прострочив початок виконання III етапу робіт, і замовник вимагав повернути сплачену ним суму авансу. Оскільки підрядник добровільно не виконав вимогу, замовник пред'явив позов до суду про стягнення пені за прострочення виконання II етапу робіт на загальну суму 356,3 тис. грн, повернення не використаної суми авансу, пені за не повернення авансу на загальну суму 1 712 244,07 грн, а також інфляційних втрат та 3 % річних на підставі ч. 2 ст. 625 ЦК на суму не поверненого авансу.

Під час вирішення спору підрядник заперечував проти стягнення пені за прострочення виконання робіт на суму 356,3 тис. грн, оскільки при розрахунку

цієї суми не була врахована норма Закону «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» про максимальний розмір пені – подвійна облікова ставка НБУ, що діяла у період, за який сплачується пеня. Щодо нарахування інфляційних втрат та 3% річних за не повернення авансу, то підрядник стверджував, що не повернення авансу не є тим грошовим зобов'язанням, невиконання якого може потягнути застосування ст. 625 ЦК України.

Надайте юридичну оцінку запереченням підрядника. Чи виникли в описаній ситуації у підрядника грошові зобов'язання? Які саме?

5. 10 грудня 2021 р. ТОВ «Видавництво Старого Лева» уклало договір з ТОВ «Друкарня Ай-Понт» з м. Харкова на виготовлення кількох тиражів дитячих книг строком до 1 квітня 2022 р. Договір передбачав нарахування пені за прострочення виконання робіт. Через початок військових дій друкарня змогла повністю виконати свої зобов'язання за договором лише у червні 2022 р.

Пізніше підприємства продовжили ділові відносини і 20 вересня 2022 р. уклали аналогічний договір зі строком виконання до 20 грудня 2022 р. Друкарня знову прострочила виконання зобов'язання на 2 місяці через регулярні вимкнення електроенергії.

У той же час ТОВ «Видавництво Старого Лева» уклало договір поставки поліграфічної продукції з іншим поліграфічним підприємством, виробничі потужності якого були знищені внаслідок ракетного удару через 20 днів після укладення договору.

Чи можливим є звільнення друкарні від відповідальності за прострочення виконання зобов'язань за вказаними договорами? Яким є наслідок знищення виробничих потужностей поліграфічного підприємства для договірних відносин?

Нормативні акти та література:

1. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 6 липня 1995 р. // Відомості Верховної Ради. – 1995. - № 28. – Ст. 205.
2. Закон України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань» від 22 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1997. - № 5. - Ст. 28.
3. Закон України «Про торгово-промислові палати в Україні» від 2 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради. – 1998. - № 13. – Ст. 52.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 49 - 50.
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 45 — 48.
6. Закон України “Про державно-приватне партнерство” від 1 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради. – 2010. –№ 40. – Ст. 524.
7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. // Офіційний вісник

- України. - 2010. - № 92. – Ст. 3248.
8. Закон України “Про валюту і валютні операції” від 21 червня 2018 р. // Відомості Верховної Ради. - 2018. - № 30. - Ст. 239.
 9. Закон України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 р. // Офіційний вісник України. - 2021. - № 62. – Ст. 3876.
 10. Методика виявлення ризиків, пов’язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними, затверджена постановою КМУ від 16 лютого 2011 р. № 232 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 18. – Ст. 769.
 11. Порядок проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства, затверджений постановою КМУ від 11 квітня 2011 р. № 384 // Офіційний вісник України. – 2011 р. – № 28. – Ст. 1168.
 12. Порядок проведення конкурсу з визначення приватного партнера для здійснення державно-приватного партнерства щодо об’єктів державної, комунальної власності та об’єктів, які належать Автономній Республіці Крим, затверджений постановою КМУ від 11 квітня 2011 р. № 384 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 28. – Ст. 1168.
 13. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 29 грудня 2017 р. № 148 // Офіційний вісник України. – 2018. - № 10 . – Ст. 369.
 14. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, затверджена постановою Правління НБУ від 29 липня 2022 р. № 163 // Офіційний вісник України. – 2022. - № 64. – Ст. 3874.
 15. Регламент засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), затверджений рішенням Президії ТПП України від 18 грудня 2014 р. № 44 (5) // Все про бухгалтерський облік. — 2014. - № 85. – 17 вересня.
 16. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов’язань» від 17 грудня 2013 р. № 14 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014600-13#Text>.
 17. Беяневич О.А. Звільнення суб’єкта господарювання від відповідальності за неналежне виконання договірних зобов’язань: проблемні аспекти(2016) / О.А. Беяневич // <http://www.ppp-journal.kiev.ua/archive/2016/15/34.pdf>.
 18. Буцан М. С. Виконання зобов’язань в сучасному цивільному праві / М. С. Буцан // Часопис Київського університету права. – 2020. – № 1. – С. 414-417.
 19. Відповідальність у приватному праві: монографія / І. Безклубий, Н. Кузнецова, Р. Майданик та ін.; за заг. ред. І. Безклубого. – К.: Грамота, 2014. – 416 с.
 20. Вінник О. Правові засоби саморегулювання за інституційного державно-приватного партнерства / О. Вінник // Вісник Національної академії правових наук України. – 2014. – № 4 (79). – С. 84-95.

- 21.Вінник О.М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина) / О.М. Вінник. – К.: Видавництво Ліра-К, 2018. – 240 с.
- 22.Вінник О.М. Корпоративна форма державно-приватного партнерства: проблеми правового забезпечення на тлі зарубіжного досвіду / О.М. Вінник. – Суми: Видавництво "Мак-Ден", 2012. – 204 с.
- 23.Вінник О.М. Технології державно-приватного партнерства (правові аспекти) / О.М. Вінник // <http://www.dse.org.ua/archive/17/12.pdf>.
- 24.Вінник О.М. Угоди державно-приватного партнерства: проблеми правового регулювання / О.М. Вінник // Право та інноваційне суспільство. – 2013. – № 1 // http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/vinnyk_ua.pdf.
- 25.Господарське право: загальна частина: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Юніна М. П. та ін.]. – Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. – 262с.
- 26.Господарське право: навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. – Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 144 с.
- 27.Господарське право: Підручник / За ред. О.П. Подцерковного. – К.: Фенікс, 2018. – 616 с.
- 28.Договірне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 192 с.
- 29.Затулко К.А. Державно-приватне партнерство: повторна спроба запуску [Текст] / К. А. Затулко, Я. А. Фур'яка // Вісник господарського судочинства. - 2016. - № (2-3). - С. 137- 144.
- 30.Зобов'язальне право: навч. посібник для підготовки до іспитів / упор. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 192 с.
- 31.Карабань Я. А. Строк (термін) виконання грошового зобов'язання / Я.А. Карабань // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2013. - № 5. – С. 157 – 161.
- 32.Малишева Н.Р., Гурова Г.С. Перспективи упровадження державно-приватного партнерства в космічній сфері України / Н.Р. Малишева, Г.С.Гурова // Економіка та право. Серія "Право". - 2018. - № 2 (50). – С. 71 – 83.
- 33.Малярчук Л. Вчинення виконавчого напису нотаріуса на іпотечному договорі та стягнення за ним: проблеми теорії і практики / Л. Малярчук // Право України. - 2020. - № 9. - С. 147-157.
- 34.Мельник О.О. Виконання умов договору внаслідок дії обставин форс-мажору під час воєнного стану / О.О. Мельник // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. – 2022. – Вип. 74: ч. 1. – С. 98 – 102.
- 35.Мельник О.О. Зміна та розірвання договору у випадку дії обставин форс-мажору внаслідок пандемії / О. О. Мельник // Часопис Київського університету права. – 2020. – № 4. – С. 238-242.
- 36.Мілаш В. С. Договірне право: конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей університету; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018.

– 80 с.

37. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. - 816 с.
38. Сімсон О. Правова природа відносин державно-приватного партнерства в інноваційній сфері / О. Сімсон // Вісник Академії правових наук України. - 2012. - № 1. - С. 233-241.
39. Сімсон О.Е. Правова модель приватно-публічного партнерства в інноваційній сфері: монографія / О.Е. Сімсон; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х.: Право, 2013. - 446 с.
40. Слободянюк В.П. Наслідки форс-мажорних обставин для суб'єктів господарських правовідносин / В.П. Слободянюк // Молодий вчений. – 2020. - № 5 (81). – С. 248 – 252.
41. Татькова З.Ф. Підстави, види та форми господарсько-правової відповідальності: автореф. дис... к.ю.н. (12.00.07) / З.Ф. Татькова. – Донецьк, 2010. - 20 с.
42. Токунова А.Д. Державно-правове партнерство в енергетичній сфері: досвід західноєвропейських країн (на підставі практики Франції, Німеччини та Великобританії) / А.Д. Токунова // Вісник господарського судочинства. - 2015. - № 3. - С. 130-136.
43. Шпиляк А.М. Відповідальність за невиконання цивільних зобов'язань в умовах воєнного стану / А.М. Шпиляк // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. – 2022. – Вип. 33. – С. 51-55.
44. Щербина В. С. Господарське право: підручник. 6-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.

Семінарське заняття 4. Основні договори у сфері господарсько-торговельної діяльності

Питання для обговорення:

1. Підстави спеціального регулювання певних видів господарських відносин.
2. Поняття та види торгівлі.
3. Джерела правового регулювання торговельної діяльності.
4. Організаційно-правові форми торгівлі.
5. Договір поставки: поняття, ознаки, засади правового регулювання.
6. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
7. Договір міни (бартеру).
8. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.
9. Приватизація державного та комунального майна в Україні: загальні положення. Договірні відносини у сфері приватизації.

Питання на самостійне опрацювання: Особливості договорів купівлі-продажу у сфері господарювання.

Правове регулювання електронної комерції. Правове регулювання діяльності Інтернет-магазину.

Правила постачання окремих видів енергії.

Порядок визначення способу приватизації майна в Україні. Особливості укладення договору купівлі-продажу в процесі приватизації.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Правове регулювання відносин у сфері оборонних закупівель.
2. Перспективи вдосконалення правового регулювання оборонних закупівель.
3. Окремі проблеми і перспективи вдосконалення правового регулювання публічних закупівель.
4. Особливості здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану.
5. Особливості здійснення публічних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану.
6. Порядок укладання, зміни, розірвання договору поставки.
7. Приймання поставленої продукції за кількістю та якістю: актуальні питання судової практики.
8. Відповідальність за невиконання (неналежне виконання) договору поставки: актуальна судова практика.
9. Правила постачання окремих видів енергії.
10. Судова практика розгляду господарських спорів, пов'язаних зі здійсненням торговельних операцій.
11. Актуальна судова практика у спорах про виконання договорів поставки.
12. Актуальна судова практика у спорах про виконання договорів постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.

Практичне завдання

Складіть проєкт договору поставки тканин для виробництва жіночого одягу або хліба житнього.

Задачі

1. Між Приватним підприємством “Зоря” і цегельним заводом 25 жовтня 2022 р. було укладено договір купівлі-продажу 20 тис. цеглин. Згідно з умовами договору підприємство 26 жовтня 2022 р. провело передоплату, а 30 жовтня 2022 р. представник підприємства з'явився за цеглою на власному транспорті. Проте ні 30 жовтня, ні в наступні 3 дні представник підприємства не зміг одержати цеглу. Представник заводу пояснив, що цегла не може бути відвантажена через аварію в системі електропостачання.

Приватне підприємство купило потрібну йому цеглу в іншого виробника і 5 листопада 2022 р. повідомило цегельний завод про відмову від договору. Одночасно воно зажадало повернення суми передоплати, відшкодування збитків за експлуатацію і простій автотранспорту, сплати неустойки.

Чи вправі покупець відмовитись від договору купівлі-продажу в односторонньому порядку? Чи правомірні вимоги покупця повернути сплачені суми? Дайте правовий аналіз ситуації та вирішіть її.

2. Між сталеплавильним комбінатом і ПАТ «Вторчормет» було укладено договір поставки брухту кольорових металів на 2 роки. Поставка мала здійснюватися партіями по 250 тон щомісячно.

Протягом першого року дії договору поставка здійснювалася в обумовлених обсягах. Наступного року ПАТ протягом січня-березня не змогло поставити брухт, а у травні поставило 720 тон брухту.

Сталеплавильний комбінат пред'явив претензію про сплату неустойки за недопоставку брухту в обумовлений договором строк.

Чи підлягає поповненню недопоставка в наступному періоді в межах строку дії договору? В якому розмірі може бути нарахована неустойка за вказане порушення договору? Проаналізуйте ситуацію.

3. 01.02.2021 між сільськогосподарським виробничим кооперативом "Зоря" (товаровиробник) та Приватним підприємством "Ічнянський сирзавод" (контрактант) було укладено договір контрактації сільськогосподарської продукції.

За умовами договору (розділ 1) товаровиробник зобов'язується в порядку і на умовах, визначених цим договором, передавати у власність заготівельника сільськогосподарську продукцію - молоко коров'яче незбиране, що відповідає ДСТУ 3662-97 "Молоко коров'яче незбиране", а контрактант зобов'язується приймати та оплачувати сировину в порядку, передбаченому цим договором.

У розділі 2 договору визначено ціну та порядок проведення розрахунків, згідно з яким ціна за сировину є договірною і формується в залежності від сезонності ринку цін на молоко, кількості та якості молока, за спільної згоди сторін і засвідчується підписанням протоколу погодження цін, який є невід'ємною частиною цього договору. Оплату за сировину заготівельник проводить один раз на тиждень.

У п. 5.1, 5.3 договору передбачено, що за невиконання сторонами зобов'язань по договору товаровиробник та контрактант несуть відповідальність в порядку, передбаченому законодавством. За несвоєчасне проведення розрахунків за прийняту сировину товаровиробник вправі вимагати від контрактанта сплатити пеню в розмірі облікової ставки НБУ за кожний день затримки по сплаті заборгованості.

На виконання умов договору згідно з прийнятною квитанцією №КС300005219 з 01.04.2021 по 30.04.2021 товаровиробник здійснив поставку молока контрактанту на загальну суму 840 774,18 грн. Жодних зауважень (претензій) від відповідача щодо якості, кількості продукції чи строків її

поставки до позивача не надходило.

Унаслідок часткової неоплати указаної вище суми за договором заборгованість товаровиробника перед контрактантом на початок травня становила 633 890,45 грн. Через тривалу несплату цієї суми СВК “Зоря” звернулося до суду з позовом до ПП “Ічнянський сирзавод” про стягнення з останнього 633 890,45 грн основного боргу, 37 416,23 грн пені, нарахованої за період з 01.05.2021 по 11.06.2021, а також 3% річних. При здійсненні розрахунку пені позивач ураховував розмір подвійної облікової ставки НБУ.

Відповідач проти позову заперечив, стверджуючи, що строк оплати за договором не настав з огляду на положення розд. 2 договору.

Вирішуючи спір, суд дійшов висновку, що оскільки сторонами у пункті 2.2 договору встановлено, що оплата за сировину проводиться один раз на тиждень, то строк виконання договору фактично не визначено, і до спірних правовідносин сторін підлягають застосуванню норми ст. 530 ЦК України.

Коли саме настав строк виконання зобов'язань з оплати за спірним договором контрактації? Якими нормами ГК або ЦК необхідно керуватися при визначенні строку виконання відповідних грошових зобов'язань контрактанта? Чи правильними є висновки суду щодо застосування до спірних правовідносин статті 530 ЦК України?

Чи підлягає стягненню пеня та 3% річних з відповідача? Якщо так, то за який період і з розрахунку якого саме розміру облікової ставки НБУ (або в інший спосіб)?

Тести

Тест 1

Договором поставки є договір, яким:

а) продавець (постачальник) зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму;

б) продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму;

в) продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його в підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму;

г) одна сторона зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар другій стороні для використання його в підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим

подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

Тест 2

Истотними умовами договору поставки є такі:

- а) предмет договору;
- б) предмет, асортимент, комплектність товару;
- в) предмет, асортимент, комплектність та кількість товару;
- г) предмет, ціна та строк поставки.

Тест 3

У договорах контрактації повинні передбачатися такі умови:

- а) гранично допустимий вміст у продукції шкідливих речовин;
- б) види продукції (асортимент);
- в) кількість продукції, яку контрактант приймає безпосередньо у виробника;
- г) ціна за перевезення продукції;
- д) обов'язки контрактанта щодо транспортування продукції на приймальні пункти і підприємства;
- е) майнова відповідальність контрактанта в разі невиконання ними умов договору;
- є) інші умови, передбачені Типовим договором контрактації сільськогосподарської продукції, затвердженим в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Тест 4

Виробник повинен повідомити контрактанта про кількість і строки здачі сільськогосподарської продукції, що пропонується для продажу, не пізніше як за таку кількість днів до початку заготівлі продукції:

- а) 15;
- б) 20;
- в) 30;
- г) 45;
- д) 60.

Нормативні акти та література:

1. Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 19 грудня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 46. - Ст. 345.
2. Закон України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» від 23 грудня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 2. – Ст. 47.
3. Закон України «Про державне регулювання виробництва і реалізації

- цукру” від 17 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - №32. - Ст. 268.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. - 2003. - № 11. - Ст. 462.
 5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356.
 6. Закон України «Про особливості приватизації вугледобувних підприємств» від 12.04.2012 // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - № 8. – Ст. 66.
 7. Закон України «Про ринок природного газу» від 9 квітня 2015 р. // Відомості Верховної Ради. - 2015. - № 27.
 8. Закон України «Про електронну комерцію» від 3 вересня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2015. - № 45. - Ст. 410.
 9. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 р. // Голос України. - 2016. - № 30.
 10. Закон України «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 р. // Урядовий кур’єр. – 2017. - № 147. – 9 серпня.
 11. Закон України “Про приватизацію державного і комунального майна” від 18 січня 2018 р. // Відомості Верховної Ради. – 2018. - № 12. – Ст. 68.
 12. Закон України «Про оборонні закупівлі» від 17 липня 2020 р. // Офіційний вісник України. – 2020. - № 67. – Ст. 2147.
 13. Закон України «Про електронні комунікації» від 16 грудня 2020 р. // Урядовий кур’єр. – 2021. – 10 лютого.
 14. Постанова Ради Міністрів СРСР «Про затвердження Положення про поставки продукції виробничо-технічного призначення та Положення про поставки товарів народного споживання» від 25 липня 1988 р. № 888 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0888400-88#Text>.
 15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування населення» від 15 червня 2006 р. № 833 // Офіційний вісник України. - 2006. - № 25. - Ст. 1818.
 16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил користування тепловою енергією» від 3 жовтня 2007 р. № 1198 // Офіційний вісник України. - 2007. - № 77. - Ст. 2852.
 17. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків» від 24 лютого 2016 р. № 166 // Офіційний вісник України. - 2016 р. - № 22. - Ст. 855.
 18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення електронних аукціонів для продажу об’єктів малої приватизації та визначення додаткових умов продажу» від 10 травня 2018 р. № 432 // Офіційний вісник України. - 2018. - № 47. – Ст. 1641.
 19. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання відчуження об’єктів державної власності» від 16 грудня 2020 р. № 1320 // Офіційний вісник України. – 2021. - № 4. – Ст. 205.
 20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку

- проведення електронних аукціонів для продажу об'єктів великої приватизації» від 21 лютого 2023 р. № 183 // Офіційний вісник України. – 2023. - № 27. - Ст. 1513.
21. Постанова Держарбітражу СРСР «Про затвердження Інструкції про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення та товарів народного споживання за кількістю» від 15 червня 1965 р. № П-6 // Все про бухгалтерський облік. - 2001. - № 86.
 22. Постанова Держарбітражу СРСР « Про затвердження Інструкції про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного споживання за якістю» від 25 квітня 1966 р. № П-7 // Податки та бухгалтерський облік. - 2006. - № 75.
 23. Класифікація видів економічної діяльності, затверджена наказом Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 р. № 457 // Баланс-Бюджет. - 2010. - № 44. – Стор. 10.
 24. Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг України «Про затвердження Правил роздрібного ринку електричної енергії» від 14.03.2018 № 312 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0312874-18#n22>.
 25. Наказ Фонду державного майна України «Про затвердження Порядку надання переможцем електронного аукціону з продажу об'єкта великої приватизації коментарів та пропозицій до проекту договору купівлі-продажу» від 10 березня 2023 р. № 470 // Офіційний вісник України. – 2023. - № 36. – Ст. 1961.
 26. Огляд практики Верховного Суду щодо розгляду спорів, пов'язаних з приватизаційними правовідносинами та орендою державного і комунального майна (січень 2018 р. – січень 2022 р.) // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_pruvatuz_orenda_2018_2022.pdf.
 27. Віхров О.П. Правове регулювання господарських відносин в окремих сферах і галузях економіки: навч. посіб. / О.П. Віхров. - К.: Юрінком Інтер, 2017. - 448 с.
 28. Господарське право: Підручник / За ред. О.П. Подцерковного. – К.: Фенікс, 2018. – 616 с.
 29. Господарське право. Особлива частина: підручник / М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. – Львів: ЛьвДУВС, 2019. – 536 с.
 30. Деревянко Б. В. Господарське право: особлива частина (правове регулювання господарських відносин в окремих галузях економіки): навчальний посібник / д-р юрид. наук, проф. Б. В. Деревянко; МВС України, Донецький державний університет внутрішніх справ. — Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. — 314 с.
 31. Замрига А.В. Загальні аспекти та перспективи правового регулювання контрактації сільськогосподарської продукції / А.В. Замрига // Право і суспільство. - 2017. - № 3, Ч. 2. – С. 87 — 92.
 32. Козинець І.Г., Лось А.Ю. Правове регулювання захисту прав споживачів в

- Інтернет-торгівлі / І.Г. Козинець, А.Ю. Лось // Актуальні проблеми юридичної науки і практики. - 2019. - № 1.
- 33.Марич Х. Договір контрактації сільськогосподарської продукції / Х.Марич // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - № 3. – С. 87 — 92.
- 34.Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. - 816 с.
- 35.Окремі види договорів у сучасному законодавстві України: колективна монографія / за заг. ред. О. С. Кізлової, О. С. Кужко, Л. В. Діденко. – Одеса: Айс-Принт, 2017. – 501 с.
- 36.Резнікова В. Новітні тенденції розвитку судової практики щодо розгляду господарських спорів, пов'язаних зі здійсненням торговельних операцій / В.В. Резнікова, І. Кравець // Право України. - 2020. - № 7. - С. 181-199.
- 37.Торгове право : навч. посіб. / Н. В. Никитченко, О. Г. Боднарчук, О. Ю. Минюк, О. В. Онишко, В. Б. Крикун, О. І. Боднарчук, К. Б. Починок, О. О. Роженьюк; ред.: Н. В. Никитченко; Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2021. – 433 с.
- 38.Цивільне право України. Особлива частина: підручник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р.А. Майданика; 4-те вид., стереотип. – К.: Юрінком Інтер, 2014.
- 39.Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К.: Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

Семінарське заняття 5. Договори про передачу майна в користування

Питання для обговорення:

1. Загальні положення про оренду майна.
2. Особливості договорів оренди державного та комунального майна.
3. Лізинг майна: поняття, види. Договір фінансового лізингу.
4. Поняття концесії та концесійної діяльності. Концесійне законодавство.
5. Правове регулювання концесійного договору.
6. Комерційна концесія: поняття, зміст та сфера, види.
7. Договір комерційної концесії.

Питання на самостійне опрацювання: Порядок укладання договору оренди державного та комунального майна. Припинення договору оренди державного та комунального майна.

Порядок укладання концесійного договору.

Види комерційної концесії. Різновиди договорів комерційної концесії.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Правове регулювання оцінки вартості об'єктів оренди.
2. Особливості договорів про передачу в користування майна Національної академії наук України і галузевих академій наук.
3. Особливості договорів про передачу в користування майна Збройних Сил України.
4. Порядок проведення аукціону на право оренди державного та комунального майна.
5. Особливості оренди об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення.
6. Особливості оренди об'єктів паливно-енергетичного комплексу.
7. Особливості правового регулювання лізингових операцій в окремих галузях економіки.
8. Правове регулювання міжнародних лізингових відносин.
9. Правове регулювання лізингових відносин в агропромисловому комплексі.
10. Правове регулювання концесійних конкурсів.
11. Концесія як форма державно-приватного партнерства.
12. Лізинг як форма державно-приватного партнерства.
13. Актуальні питання судової практики у спорах за господарськими договорами оренди.
14. Актуальні питання судової практики у спорах за договорами фінансового лізингу.
15. Актуальні питання судової практики у спорах за договорами комерційної концесії.

Завдання:

1. Використовуючи примірні договори оренди державного майна та доступні зразки договорів оренди, складіть проєкт договору оренди офісного приміщення в торговельно-розважальному центрі або приміщення столярного цеху.
2. У чому полягають особливості правового регулювання договору господарської оренди в порівнянні із загальноцивільним договором найму?
3. Який порядок укладення договору оренди державного майна?
4. Проаналізуйте, чи є можливим автоматичне продовження строку договору оренди державного або комунального майна за чинним законодавством.
5. Визначте особливі риси лізингу, його економічну суть і правову природу.
6. У чому відмінність фінансового лізингу від оперативного лізингу?
7. Що таке лізингові платежі і який порядок їх внесення?
8. В якій формі укладається договір фінансового лізингу, об'єктом якого є нерухоме майно?

Задачі

1. ТОВ «Автоматика» відповідно до укладеного договору отримало в оренду єдиний майновий комплекс Казенного підприємства «Надра». За позовом прокурора договір оренди між зазначеними підприємствами рішенням господарського суду було визнано недійсним.

Чи правомірне рішення господарського суду? Чи відповідає зазначений договір оренди вимогам закону?

2. Фізична особа-підприємець на підставі договору оренди, укладеного з КСП «Урожай» на 6 місяців, використовував орендовану вантажівку для перевезення товарів для продажу їх на ринку. Керуючись доцільністю більш ефективного використання вантажівки, орендар у період, коли вантажівка не використовувалася, здавав її в суборенду іншим фізичним особам-підприємцям. При цьому орендар не запитав згоди це власника майна, який при укладенні договору відмовився від включення положень про суборенду в текст договору.

Чи правомірні дії орендаря? За яких умов можлива суборенда? Яких заходів має право вжити орендодавець у даному випадку задля захисту своїх прав?

3. Фізична особа – підприємець Леоненко П.Г. звернулася з позовом до фізичної особи – підприємця Попудренко Н.Ф. про переведення прав та обов'язків покупця за договором купівлі-продажу та визнання права власності на майно. Позивач обґрунтовував вимоги наявністю у нього права як в орендаря на переважну купівлю орендованого приміщення.

Як було встановлено судом, у липні 2017 року ФОП Попудренко Н.Ф. (орендодавець) та ФОП Леоненко П.Г. (орендар) уклали договір оренди нежитлового приміщення, за умовами якого орендодавець передав, а орендар прийняв у строкове платне користування нежитлове приміщення (№ 1 — 3) частини торгового павільйону № 155 на ринку за адресою: м. Суми, вул. Селянська, 26. Згідно з п. 2.2 договору оренди строк його дії складає 5 років 6 місяців і закінчується 31 грудня 2023 року.

22 серпня 2022 року ФОП Попудренко Н.Ф. (продавець) та ФОП Стріха М.М. (покупець) уклали договір купівлі-продажу, за яким продавець передав у власність, а покупець прийняв у власність торговий павільйон № 155 на ринку за адресою: м. Суми, вул. Селянська, 26. Договір посвідчено приватним нотаріусом.

Чи є продаж торгового павільйону № 155 підставою для розірвання договору оренди з орендарем ФОП Леоненко П.Г.? Чи може новий власник павільйону ФОП Стріха М.М. вимагати від ФОП Леоненко П.Г. звільнення орендованого ним приміщення у зв'язку зі зміною власника павільйону?

Чи наявне у ФОП Леоненко П.Г. переважне право на придбання майна (цілого приміщення торгового павільйону № 155) і чи підлягає воно захисту? На Вашу думку, чи може суд при вирішенні спору застосувати за аналогією положення ст. 362 ЦК України при визначенні способу захисту переважного права орендаря?

Чи може застосовуватися положення ст. 392 ЦК України при вирішенні спорів про переважне право орендарів (наймачів) на придбання орендованого майна? Чи підлягають задоволенню обидві позовні вимоги ФОП Леоненко П.Г.?

4. Приватне підприємство “Доломіт” (орендодавець) та ФОП Олесько М.К. (орендар) 21 липня 2019 р. уклали договір оренди офісного приміщення №3 по вул. Довженка, 16 в м. Дніпро для використання його в цілях надання туристичних послуг строком на 3 роки. Договором було передбачено переважне право орендаря на укладення договору оренди на новий строк за умови, якщо він не пізніше ніж за місяць до закінчення строку договору повідомить про свій намір скористатися цим правом орендодавцю.

20 червня 2022 р. ФОП Олесько М.К. направив ПП “Доломіт” лист, в якому повідомив про намір скористатися своїм переважним правом оренди. 23 червня 2022 р. він отримав відповідь орендодавця про недоцільність укладення нового договору оренди й відсутність у нього наміру передавати майно в оренду на новий строк.

ФОП Олесько М.К. подав позов до ПП “Доломіт” про визнання укладеним договору оренди офісного приміщення № 3 по вул. Довженка, 16 в м. Дніпро строком на 3 роки, починаючи з 21 липня 2022 р.

Чи підлягає задоволенню позов ФОП Олесько М.К.? Чому?

5. Регіональне відділення Фонду державного майна України уклало договір оренди одного з цехів державного підприємства з фізичною особою-підприємцем. Третьою стороною цього договору виступив балансоутримувач – державне підприємство, на якого згідно з договором покладено обов'язок забезпечувати додержання вимог нормативно-правових актів із пожежної безпеки та контролювати виконання орендарем умов договору про сплату орендної плати та інших платежів і «у разі виникнення заборгованості вживати відповідних заходів» (як було зазначено в договорі).

Через два роки після укладення договору орендар припинив сплачувати орендні платежі. Через кілька місяців балансоутримувач почав писати орендареві листи з вимогами виселення орендаря, в одному з яких повідомив про відмову від договору оренди, оскільки орендар не вносить орендну плату протягом трьох місяців підряд. Однак орендар відмовився залишати орендоване приміщення.

Чи вправі балансоутримувач вчиняти наведені вище дії згідно з чинним орендним законодавством? На вашу думку, чи застосовуються до відносин оренди державного та комунального майна положення ст. 782 Цивільного кодексу України?

6. Через п'ять місяців після отримання вантажівок за договором фінансового лізингу сільськогосподарський виробничий кооператив (СВК) «Зоря» зажадав від лізингової компанії, яка відповідно до договору мала здійснювати технічне обслуговування автомашин, проведення профілактичного ремонту вантажівок, оскільки в одній з них мали місце перебої в роботі

двигуна. Лізингова компанія відмовилася надавати такі послуги через несплату кооперативом, який посилався на фінансову скруту, лізингових платежів протягом останніх трьох місяців.

Які права та обов'язки сторін за договором лізингу? Які правові наслідки наступають у разі порушення умов договору лізингу? Чи правомірні вимоги СВК «Зоря»? Чи може лізингова компанія застосовувати до СВК «Зоря» господарсько-правові санкції і які саме?

7. У грудні 2022 року ТОВ «Порше Лізинг Україна» звернулось до господарського суду з позовом до ТОВ «Айстра» про стягнення заборгованості за договором фінансового лізингу, зокрема:

- 96 462,75 грн заборгованості за лізинговими платежами (за час дії договору за період з листопада 2020 р. по січень 2021 р.);

- 1 816 533,46 грн заборгованості за фактичне використання об'єкта лізингу (після відмови від договору, за період з лютого 2021 р. по грудень 2022р.);

- 11 344,72 грн – 3% річних за час прострочення грошового зобов'язання за лізинговими платежами.

Як пояснив лізингодавець, він був вимушений відмовитись від договору лізингу, оскільки лізингоодержувач три місяці не сплачував лізингові платежі, унаслідок чого в нього виникло право на відмову від договору згідно з п. 6.5 договору. Лізингоодержувач ігнорував його вимоги повернути лізингове майно, здійснивши це лише за кілька днів до подачі позову до суду.

Чи підлягає позов задоволенню? Які складові лізингових платежів, на вашу думку, може стягнути суд за період з лютого 2021 р. по грудень 2022 р.?

8. Державне комерційне підприємство «Шахта № 7» звернулось до господарського суду з позовом про визнання недійсним договору відступлення права вимоги, укладеного між ТОВ-1 і ТОВ-2. Позовні вимоги обґрунтовані тим, що ДП провело відкриті торги на закупівлю фінансових лізингових послуг на придбання гірничошахтного обладнання, за результатами яких переможцем закупівлі визначено ТОВ-2. 21.08.2022 між ДП і ТОВ-2 було укладено договір фінансового лізингу, а 08.02.2023 між ТОВ-2 і ТОВ-1 – договір відступлення майнових прав, за умовами якого ТОВ-2 відступило ТОВ-1 права кредитора за договором та передало право власності на майно, що є об'єктом лізингу.

Як з'ясувало ДП, ТОВ-1 не є фінансовою установою, а тому не може виступати лізингодавцем за спірним договором фінансового лізингу. На цій підставі ДП просило визнати недійсним договір лізингу.

Чи підлягає позов задоволенню?

9. На підставі договору комерційної концесії Товариство з додатковою відповідальністю “Lee” надало право торгувати його товаром і під його торгівельною маркою Товариству з обмеженою відповідальністю “Дельта”. Договором було обумовлено використання торгівельної марки лише територією області державної реєстрації ТОВ.

Представник ТДВ “Lee” в Україні встановив, що ТОВ створило низку філій в інших обласних центрах України, де користувалось торгівельною маркою. Крім того, під цією маркою продавалась власна продукція ТОВ, що не була визначена договором. Зазначеною торгівельною маркою користувалось і ТОВ “Дельта-Світ”, що виділилось із ТОВ “Дельта” в результаті реорганізації.

Які істотні умови договору комерційної концесії? Що становить предмет цього договору? Які порушення договору допустило ТОВ “Дельта”, і яка відповідальність передбачена законом за такі порушення?

10. Міська рада на своєму пленарному засіданні ухвалила рішення про передачу в концесію строком на 8 років розташованого на околиці міста старого занедбаного приміщення готелю, що перебував у комунальній власності і потребував реконструкції. Консорціум «Мальовничі міста України» - єдиний потенційний концесіонер, що погодився на реконструкцію та експлуатацію цього готелю, враховуючи значний туристичний потенціал регіону, не був згодний із занадто коротким строком концесійного договору, що пропонувався міською радою.

На який термін може укладатися концесійний договір? В якому порядку він укладається? Які істотні умови концесійного договору? Чи підлягає він реєстрації? Які дії зі сторони концесіодавця і потенційного концесіонера необхідні для встановлення концесійних відносин у даному випадку?

Тестові завдання:

1. Сторонами в договорі комерційної концесії можуть виступати:

- а) некомерційні організації і держава;
- б) об'єднання юридичних осіб та фонди;
- в) суб'єкти підприємництва;
- г) релігійні організації.

2. Істотними умовами договору комерційної концесії є:

- а) предмет і ціна;
- б) предмет і строк;
- в) предмет, ціна і строк;
- г) сторони та ціна.

3. Договір комерційної концесії укладається у формі:

- а) простій письмовій;
- б) письмовій нотаріально посвідченій;
- в) письмовій та підлягає державній реєстрації;
- г) усній.

4. Якщо інше не встановлено договором комерційної концесії, правоволоділець зобов'язаний:

- а) забезпечити державну реєстрацію договору;

б) надавати користувачеві постійне технічне або консультативне сприяння, включаючи сприяння у навчанні та підвищенні кваліфікації працівників;

в) контролювати якість товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) користувачем на підставі договору комерційної концесії;

г) здійснити всі дії, зазначені в п. б) - в).

5. Чи має право користувач за договором комерційної концесії вимагати від правоволодільця не надавати іншим особам аналогічні комплекси прав для їх використання на закріпленій за користувачем території?

а) не має права;

б) має право в будь-якому випадку;

в) має право, якщо це не суперечить закону;

г) має право, якщо це передбачено договором.

6. Договір, за яким користувач надає іншій особі право користування наданим йому правоволодільцем комплексом прав або частиною комплексу прав на умовах погоджених із правоволодільцем, є договором:

а) про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності;

б) ліцензійним;

в) субконцесії;

г) комерційної концесії.

7. Користувач та субкористувач відповідають перед правоволодільцем за завдану йому шкоду:

а) частково;

б) солідарно;

в) субсидіарно;

г) у порядку регресу.

8. Яку відповідальність несе правоволоділець за вимогами, що пред'являються до користувача у зв'язку з невідповідністю якості товарів (робіт, послуг), проданих (виконаних, наданих) користувачем?

а) субсидіарну;

б) солідарну;

в) дольову;

г) у порядку регресу.

9. За вимогами, що пред'являються до користувача як виробника продукції (товарів) правоволодільця за договором комерційної концесії, правоволоділець відповідає з користувачем:

а) в порядку регресу;

б) солідарно;

в) субсидіарно;

г) згідно зі своєю долею.

10. Кожна зі сторін у договорі комерційної концесії, строк якого не встановлений, має право у будь-який час відмовитися від договору, повідомивши другу сторону, якщо більш тривалий строк не встановлений договором, не менш як за:

- а) два місяці;
- б) три місяці;
- в) шість місяців;
- г) один рік.

11. У разі смерті правоволодільця його права та обов'язки за договором комерційної концесії переходять до спадкоємця за умови, що він зареєструється як суб'єкт підприємницької діяльності протягом:

- а) вісімнадцяти місяців;
- б) дванадцяти місяців;
- в) дев'яти місяців;
- г) шести місяців.

12. Визначте, що не може бути об'єктом оренди:

- а) єдині майнові комплекси підприємств, їхніх відокремлених структурних підрозділів;
- б) єдині майнові комплекси казенних підприємств;
- в) майно, щодо якого до статутного капіталу внесено право господарського відання на майно;
- г) метрополітен.

13. За загальним правилом, договір оренди державного майна може бути укладений мінімально на такий строк:

- а) п'ять днів;
- б) місяць;
- в) один рік;
- г) п'ять років.

14. Який максимальний строк дії концесійного договору відповідно до українського законодавства?

- а) 10 років;
- б) 20 років;
- в) 30 років;
- г) 50 років;
- д) правильна відповідь відсутня.

Нормативні акти та література:

1. Конвенція УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг від 28 травня

- 1988 р., ратифікована Законом України від 11 січня 2006 р. № 3301-IV // Офіційний вісник України. - 2006. - № 6. - Ст. 278.
2. Закон України «Про господарську діяльність в Збройних Силах України» від 21 вересня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. - № 42. – Ст. 2074.
 3. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 р. // Урядовий кур'єр. - 2001. - № 164.
 4. Закон України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» від 7 лютого 2002 р. (в редакції Закону від 29 червня 2004 р.) // Офіційний вісник України. – 2004. - № 30 (частина 1). – Ст. 1991.
 5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. - 2003. - № 11. - Ст. 462.
 6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №№ 40-44. - Ст. 356.
 7. Закон України «Про особливості передачі в оренду об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності» від 21 жовтня 2010 р. // Урядовий кур'єр. - 2010. - №237.
 8. Закон України «Про особливості оренди об'єктів паливно-енергетичного комплексу, що перебувають у державній власності» від 8 липня 2011 р. // Відомості Верховної Ради. – 2012. - № 18. – Ст. 157.
 9. Закон України «Про концесію» від 3 жовтня 2019 р. // Відомості Верховної Ради. - 2019. - № 48. - Ст. 325.
 10. Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 3 жовтня 2019 р. // Відомості Верховної Ради. - 2020. - № 4. – Ст. 25.
 11. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 4 лютого 2021 р. // Офіційний вісник України. - 2021. - № 22. - Ст. 976.
 12. Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок проведення концесійного конкурсу та конкурентного діалогу в електронній торговій системі” від 20 серпня 2021 р. № 909 // Офіційний вісник України. – 2021. - № 71. - Ст. 4499.
 13. Наказ Міністерства України у справах науки і технологій «Про затвердження нормативних актів щодо порядку фінансування інноваційних проектів» від 3 березня 1998 р. № 59 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0200-98#Text>.
 14. Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оренди державного майна, віднесеного до сфери управління Міністерства культури України» від 14 листопада 2011 р. № 1028/016-11» // <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1028734-11#Text>.
 15. Огляд практики Верховного Суду щодо розгляду спорів, пов'язаних з приватизаційними правовідносинами та орендою державного і комунального майна (січень 2018 р. – січень 2022 р.) //

- https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_pruvatuz_orenda_2018_2022.pdf.
16. Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справах, що виникають із договорів найму (оренди) житлових та нежитлових приміщень (2021 рік) // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2021_11_25_Oglyad_civ_naim.pdf.
 17. Огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду щодо спорів у сфері лізингових правовідносин (2022 рік) // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_KGS_lizing.pdf.
 18. Богдан І. Концесії в Україні: форми та шляхи запровадження / І. Богдан // Економіка України. – 2011. - № 3. – С. 35 – 45.
 19. Віхров О.П. Правове регулювання господарських відносин в окремих сферах і галузях економіки: навч. посіб. / О.П. Віхров. – К.: Юрінком Інтер, 2017. – 448 с.
 20. Гончарук Л.М. Основні права та обов'язки сторін договору концесії / Л.М. Гончарук // Вісник господарського судочинства. – 2011.- № 4. – С. 175 – 179.
 21. Господарське право. Особлива частина: підручник / М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. – Львів: ЛьвДУВС, 2019. – 536 с.
 22. Господарське право: Підручник / За ред. О.П. Подцерковного. – К.: Фенікс, 2018. – 616 с.
 23. Джабраїлов Р.А. Господарсько-правове регулювання відносин оренди: сучасний стан та напрями вдосконалення / Р.А. Джабраїлов, О.В. Опанасенко // Часопис Київського університету права. - 2016. - № 2. - С. 147-152.
 24. Джабраїлов Р.А. Правове регулювання концесії: монографія / Р.А. Джабраїлов, Г.С. Пілігрим; Донец. ун-т економіки та права. – Донецьк: ДонУЕП, 2012. – 131 с.
 25. Деревянко Б. В. Господарське право: особлива частина (правове регулювання господарських відносин в окремих галузях економіки): навчальний посібник / д-р юрид. наук, проф. Б.В. Деревянко; МВС України, Донецький державний університет внутрішніх справ. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 314 с.
 26. Захарченко А.М. Щодо передачі в оренду цілісних майнових комплексів державних підприємств та їх структурних підрозділів / А.М. Захарченко // Часопис Київського університету права. - 2016. - № 2. - С.170-174.
 27. Ментух Н.Ф. Правовий статус учасників лізингової діяльності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Н.Ф. Ментух; НДІ приват. права і підприємництва, Нац. акад. прав. наук України. — К., 2010. — 19 с.
 28. Можайкіна О.С. Правове регулювання орендних відносин під час

- здійснення підприємницької діяльності / О.С. Можайкіна // Право і суспільство. - 2017. - № 1, ч. 2.
29. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацуриї. – К.: Юрінком Інтер, 2019. - 816 с.
30. Окремі види договорів у сучасному законодавстві України: колективна монографія / за заг. ред. О. С. Кізлової, О. С. Кужко, Л. В. Діденко. – Одеса: Айс-Принт, 2017. – 501 с.
31. Серебрякова Ю.О. Договір оренди державного та комунального нерухомого майна: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Ю.О. Серебрякова; НАН України. Ін-т екон.-прав. дослідж. – Донецьк, 2008. – 19 с.
32. Снігір Л. Лізинг: як використати його переваги / Л. Снігір. – К.: Центр комерційного права, 2011. – 127 с.
33. Торгове право : навч. посіб. / Н. В. Никитченко, О. Г. Боднарчук, О. Ю. Минюк, О. В. Онишко, В. Б. Крикун, О. І. Боднарчук, К. Б. Починок, О. О. Роженюк; ред.: Н. В. Никитченко; Університет державної фіскальної служби України. - Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2021. - 433 с.
34. Трофімова О.В. Правове регулювання лізингової діяльності в Україні / О.В. Трофімова. – К.: КНТ, 2005. – 216 с.
35. Уханьова О.О. Правова регламентація лізингу як засобу сприяння технічному прогресу: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / О.О. Уханьова; Ін-т екон.-прав. дослідж. НАН України. — Донецьк, 2009. — 18 с.
36. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р.А. Майданика; 4-тє вид., стереотип. – К.: Юрінком Інтер, 2014.
37. Шликов Д.В. Правова природа оренди майна як форми державно-приватного партнерства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Д.В. Шликов; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2010. — 20 с.
38. Шпомер А.І. Поняття, сутність та види комерційної концесії / А.І. Шпомер // Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні. Збірник. – Чернігів: Чернігівський інститут ім. Героїв Крут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2019. – С. 398-403.
39. Щербина В.С. Господарське право: підручник. 6-тє вид., перероб. і допов. / В.С. Щербина. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.

Семінарське заняття 6. Договори про виконання робіт

Питання для обговорення:

1. Поняття і види капітального будівництва.
2. Будівельне законодавство.

3. Цивільний договір підряду: загальні положення.
4. Характеристика договору підряду на капітальне будівництво.
5. Особливості договору підряду на проектні та пошукові/ досліджувальні роботи.

Питання на самостійне опрацювання: Загальна характеристика цивільного договору підряду. Зміна та розірвання договору підряду.

Правовий статус генерального замовника, підрядника і субпідрядника. Істотні умови договору будівельного підряду.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Особливості здійснення житлового будівництва за чинним законодавством України.
2. Правові наслідки порушень зобов'язань за договорами підряду у сфері будівництва: актуальна судова практика.
3. Правове регулювання архітектурної діяльності.
4. Перспективи вдосконалення містобудівного законодавства.
5. Особливості фінансування капітального будівництва.
6. Судова практика з питань розірвання договорів підряду у сфері будівництва.
7. Судова практика, пов'язана з виконанням договорів підряду на проектні та пошукові/ досліджувальні роботи.

Задачі

1. ПАТ «Інвестбанк» прийняв рішення про будівництво приміщень двох філій. Через відсутність у штаті банку фахівців з проектування та будівництва перед банком постала проблема вибору проектних та будівельних підрядників, розміщення замовлень на проектування та будівництво, оцінки виконаних підрядниками робіт тощо.

Яким чином банк може розв'язати ці проблеми і забезпечити захист своїх інтересів на стадіях проектування та будівництва? Який вид договору доцільно використати в цьому випадку? Які умови договору забезпечать захист інтересів банку?

2. Комунальне підприємство електротранспорту уклало з будівельним кооперативом договір підряду на реконструкцію ремонтного цеху за кошти, виділені з місцевого бюджету. Договором передбачалося забезпечення замовником безперервності фінансування робіт за договором. Однак через три місяці, починаючи з березня 2023 р., платежі були затримані на два місяці через несвоєчасність надходження відповідних коштів з місцевого бюджету.

Які санкції в цьому випадку може застосувати підрядник до замовника? Якими нормативними актами регулюються питання відповідальності за порушення умов договору підряду на будівництво об'єктів?

3. ТОВ “Діамант” звернулося до господарського суду з позовом до ПрАТ “Будівник” про стягнення 224,5 тис. грн, перерахованих як аванс за договорами № 1 (про виконання проектно-вишукувальних робіт), № 2 (на виконання робіт з ремонту складських приміщень), № 3 (доручення на укладення договорів з третіми особами для виконання комплексу проектних робіт) на підставі ст. 1212 ЦК, а також просило розірвати укладені з ПрАТ “Будівник” договори на підставі ст. 651 ЦК та стягнути з відповідача понесені збитки. Представник відповідача в суді просив відмовити у задоволенні позову ТОВ, посилаючись на те, що зобов'язання боржник не може виконати внаслідок прострочення кредитора (позивача), а тому відповідач не прострочив виконання зобов'язань за вказаними договорами.

Чи склались між сторонами господарські відносини, і в якому співвідношенні до них можуть застосовуватись норми ЦК і ГК і які саме норми? Чи є аванс засобом забезпечення виконання зобов'язань? Що таке прострочення кредитора? Від чого буде залежати вирішення питання про стягнення авансу та відшкодування збитків у даному випадку?

Нормативні акти та література:

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 47. — Ст. 646.
2. Закон України «Про основи містобудування» від 16 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 52. — Ст. 683.
3. Закон України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудування» від 14 жовтня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 46. — Ст. 411.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. — 2003. - № 49 - 50.
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. — 2003. - № 45 - 48.
6. Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19 червня 2003 р. // Голос України. — 2003. - № 144. — 5 серпня.
7. Закон України „Про будівельні норми” від 5 листопада 2009 р. // Урядовий кур’єр. — 2009. - № 229. — 9 грудня.
8. Закон України „Про регулювання містобудівної діяльності” від 17 лютого 2011 р. // Голос України. — 2011. - № 45. — 12 березня.
9. Закон України «Про надання будівельної продукції на ринку» від 2 вересня 2020 р. // Відомості Верховної Ради. - 2021. - № 14. - Ст. 119.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку державного фінансування капітального будівництва» від 27 грудня 2001 р. №1764 // Офіційний вісник України. — 2001. - № 52. — Ст. 2374.
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному

- будівництві» від 1 серпня 2005 р. № 668 // Офіційний вісник України. – 2005. - № 31. – Ст. 1867.
12. Постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт” від 13 квітня 2011 р. № 466 // Офіційний вісник України. - 2011. - № 34. - Ст. 1404.
 13. Порядок затвердження проектів будівництва і проведення їх експертизи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 травня 2011 р. № 560 // Офіційний вісник України. - 2011. - № 41. – Ст. 1674.
 14. Примірний договір підряду в капітальному будівництві, затверджений наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 27 жовтня 2005 р. № 3 // Баланс. – 2005. - № 51.
 15. Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у спорах, що виникають у сфері містобудування та архітектурної діяльності (2023 рік) // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_KAS_mistobuduv_2.pdf.
 16. Оглядовий лист ВГСУ “Про практику вирішення спорів, пов'язаних із виконанням договорів підряду” від 18 лютого 2013 р. № 01-06/374/2013 // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_374600-13#Text.
 17. Біленко М. Особливості договору підряду на капітальне будівництво / М. Біленко // Юридична України. – 2012. - № 2. – С. 43 – 47.
 18. Віхров О.П. Правове регулювання господарських відносин в окремих сферах і галузях економіки: навч. посіб. / О.П. Віхров. - К.: Юрінком Інтер, 2017. - 448 с.
 19. Господарське право. Особлива частина: підручник / М.С. Долинська, Г.В. Смолин, О.А. Туркот, Л.В. Хомко, Б.М. Гамалюк; за ред. Г.В. Смолина. – Львів: ЛьвДУВС, 2019. – 536 с.
 20. Господарське право: Підручник / За ред. О.П. Подцерковного. – К.: Фенікс, 2018. – 616 с.
 21. Гриняк А. Види правопорушень у сфері договірних підрядних відносин / А. Гриняк // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 10. – С. 20-23.
 22. Гриняк А. Договірне регулювання підрядних відносин у підприємницькій діяльності / А. Гриняк // Підприємництво, господарство і право. – 2015. – № 9 (237). – С. 3-7.
 23. Гриняк А. Особливості розмежування договорів підряду та договорів із надання послуг / А. Гриняк // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 4. – С. 18-20.
 24. Гриняк А.Б. Правова природа договору підряду на проектні та пошукові роботи: окремі аспекти / А.Б. Гриняк // Приватне право і підприємництво. – 2011. - № 10.
 25. Гриняк А.Б. Теоретичні засади правового регулювання підрядних зобов'язань у цивільному праві України: монографія / А.Б. Гриняк. – К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2013. – 374 с.
 26. Гриценко Г.М. Правове регулювання капітального будівництва за

- державні кошти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Г. М. Гриценко; НАН України ; Ін-т екон.-прав. дослідж. — Донецьк, 2011. — 17 с.
27. Гуцуляк В. Новели правового регулювання відносин з проведення проектних та пошукових робіт / В. Гуцуляк // Підприємництво, господарство і право. – 2020. - № 8. – С. 24-29.
28. Гуцуляк В.К. Договір підряду на проведення пошукових робіт за цивільним законодавством України: монографія / В.К. Гуцуляк. – К., 2017.
29. Деревянко Б. В. Господарське право: особлива частина (правове регулювання господарських відносин в окремих галузях економіки): навчальний посібник / д-р юрид. наук, проф. Б.В. Деревянко; МВС України, Донецький державний університет внутрішніх справ. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. - 314 с.
30. Дибя О.В. Договір підряду на проведення проектних робіт за цивільним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. – К., 2018.
31. Квасніцька О.О. Основні напрямки реформування містобудівного законодавства в світлі гармонізації з законодавством Європейського Союзу / О.О. Квасніцька // Вісник господарського судочинства. - 2015. - № 3. - С. 137-142.
32. Квасніцька О.О. Правове регулювання просторового розвитку та забудови територій в Україні: сучасні виклики в умовах війни та післявоєнної відбудови / О.О. Квасніцька // Економіка та право. – 2022. - № 3. – С. 60—71.
33. Кучаковська Н. Правове регулювання договору підряду на капітальне будівництво: окремі аспекти / Н. Кучаковська // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 5. - С. 58-62.
34. Лещенко Н. Питання класифікації господарсько-правових санкцій за порушення зобов'язань у сфері капітального будівництва / Н. Лещенко // Підприємництво, господарство і право. - 2018. - № 9. - С. 45-49.
35. Лукасевич-Крутник І.С. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / І. С. Лукасевич-Крутник ; Нац. акад. внутр. справ. — К., 2011. — 20 с.
36. Лукасевич-Крутник І.С. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт: монографія. – Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2012.
37. Луців М. Правові форми залучення коштів інвесторів у сфері будівництва житла / М. Луців // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 6. - С. 36-42.
38. Манзюк В.В., Філіп М.В. Договір як правова форма залучення інвестицій в об'єкти капітального будівництва державної й комунальної форм власності / В.В. Манзюк, М.В. Філіп // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Право”. – 2016. – Вип. 36. Т. 1. – С. 157 — 160.
39. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком

- Інтер, 2019. - 816 с.
40. Окремі види договорів у сучасному законодавстві України: колективна монографія / за заг. ред. О. С. Кізлової, О. С. Кужко, Л. В. Діденко. – Одеса: Айс-Принт, 2017. – 501 с.
 41. Олюха В. Напрями господарсько-правового забезпечення оптимізації капітального будівництва / В. Олюха // Підприємництво, господарство і право. – 2015. - № 5 (233). - С. 53-57.
 42. Трофуненко Н. Правове регулювання господарської діяльності з проектування об'єктів будівництва / Н. Трофуненко // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - № 1. – С. 72-75.
 43. Трофуненко Н.В. Господарсько-правове забезпечення якості будівельних робіт: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Н.В. Трофуненко; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. — Донецьк, 2011. — 20 с.
 44. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р.А. Майданика; 4-те вид., стереотип. – К.: Юрінком Інтер, 2014.
 45. Щербина В. С. Господарське право: підручник. 6-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.

Семінарське заняття 7. Договори про надання юридичних та фактичних послуг

Питання для обговорення:

1. Поняття та ознаки комерційного посередництва як різновиду господарської діяльності.
2. Система нормативно-правових актів, що регулюють агентські відносини у сфері господарювання.
3. Агентський договір.
4. Договір комісії в господарських відносинах.
5. Договір зберігання у господарських відносинах. Договір складського зберігання.
6. Договір охорони.

Питання на самостійне опрацювання: Правова природа агентських договорів. Право, що може бути застосоване до агентських договорів. Виконання та припинення агентського договору. Порядок здійснення взаєморозрахунків в агентських відносинах. Відповідальність за порушення агентського договору.

Підстави для відступу від умов договору комісії при його виконанні.

Строк і ціна в договорі зберігання. Договір складського зберігання зерна.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Особливості правового регулювання агентських відносин у галузі

- страхування.
2. Особливості правового регулювання агентських відносин у галузі туризму.
 3. Агентські відносини у галузі перевезень пасажирів і вантажів.
 4. Договір про надання туристичних послуг.
 5. Господарські договори в енергетичній галузі: загальні положення.
 6. Договір комісії в господарській діяльності: актуальні питання правозастосування/ судової практики.
 7. Договір складського зберігання: актуальна судова практика.
 8. Договір складського зберігання зерна: актуальна судова практика.
 9. Відповідальність за порушення договору охорони майна.
 10. Актуальні питання судової практики щодо виконання договору охорони майна.
 11. Правовий режим функціонування сертифікованого товарного складу.
 12. Правовий режим складських свідоцтв.
 13. Застава і страхування товару, прийнятого на зберігання.

Задачі

1. У вересні 2021 року між Державним підприємством «Укрриба» і ТОВ «Біловодське рибоводне господарство» укладено договір зберігання, за умовами якого замовник (ДП «Укрриба») передає, а зберігач (ТОВ) приймає на відповідальне зберігання з правом користування згідно з актом приймання-передачі нерухоме державне майно, яке знаходиться на балансі ДП «Укрриба» і складається з гідротехнічних споруд, включаючи ставкові рибоводні споруди та пов'язані з ними робочі машини та обладнання, інше майно, яке на момент приватизації не увійшло до статутних фондів господарських товариств, створених у процесі приватизації підприємств рибного господарства. Відповідно до договору зберігання визначене в ньому майно використовується з метою риборозведення згідно з виробничою програмою, погодженою із замовником.

За договором зберігач зобов'язаний вносити плату за користування майном щомісячно до 15 числа наступного за звітним у визначеному договором розмірі, з урахуванням щомісячного індексу інфляції. Зберігач зобов'язаний у випадках, передбачених договором, повернути майно замовнику за актом приймання-передачі.

Згідно з договором зберігання замовник зобов'язаний вносити плату за відповідальне зберігання майна щомісячно до 15 числа наступного за звітним місяця. Після закінчення терміну дії договору або досягнення сторонами угоди про його дострокове розірвання замовник зобов'язаний прийняти по акту майно, яке було передане згідно з договором.

Проаналізуйте, який вид договору уклали сторони. Чи наявні в цьому договорі усі ознаки договору зберігання? Чи не вбачаються підстави для визнання вказаного договору недійсним? Якщо так, то з яких підстав? Чи мало право державне підприємство, в силу наявних у нього майнових прав на це

майно, укласти відповідний договір?

2. *Надайте юридичну оцінку правовідносинам сторін за договором у запропонованій нижче ситуації. Чи можна кваліфікувати відповідний договір як агентський договір? Чи наявні в ньому окремі ознаки агентського договору?*

Між ТОВ «Толедо Україна» і ТОВ «Лохина» (далі за текстом договору – дилер) було укладено договір, за яким дилер узяв на себе зобов'язання здійснювати придбання запчастин до вантажівок та вантажівок визначеної в договорі моделі виключно у ТОВ «Толедо Україна» або в його уповноважених представників. Дилер купує і продає продукцію за власний рахунок, від власного імені і на власний ризик та не може брати на себе будь-яких зобов'язань від імені ТОВ «Толедо Україна».

Дилер зобов'язався не укладати аналогічні за своїм предметом та завданнями договори з іншими виробниками та постачальниками подібної продукції. За продаж дилером одиниці нової техніки (вантажівок) та запчастин до неї на «території дилера» (визначеній у договорі як територіальні межі кількох областей України) дилер отримує сервісну винагороду в розмірі 2% від інвойсної вартості проданої одиниці.

Також за договором дилер зобов'язаний займатися маркетингом та стимулюванням продажу товарів визначеної в договорі моделі усім існуючим та потенційним клієнтам з метою охоплення нового ринку товару. При цьому він позбувається права продавати, виготовляти, рекламувати будь-який товар – аналогічний або подібний, що може становити будь-яку конкуренцію товарам під визначеною договором торговою маркою.

Єдиною винагородою дилера за виконання ним обов'язків, визначених у Договорі, є тільки прибуток, який він може отримати в результаті будь-якого продажу визначеного в договорі товару та від надання послуг з ремонту відповідних автомобілів з використанням запчастин, придбаних у ТОВ «Толедо Україна».

3. ТОВ «Омега» уклало договір комісії на реалізацію кисломолочних продуктів ТОВ «Молоко-драйв». За договором ТОВ «Омега» як комісіонер брало на себе зобов'язання з реалізації кисломолочної продукції комітента споживачам, отримуючи за це винагороду в розмірі 20% від вартості реалізованої продукції. У липні цього ж року через збій системи енергопостачання відбувся простій протягом тривалого часу холодильних агрегатів ТОВ «Омега», і кисломолочна продукція ТОВ «Молоко-драйв» втратила споживчі властивості.

Комітент звернувся з вимогами до комісіонера про відшкодування вартості кисломолочної продукції, що стала непридатною для реалізації.

Чи обґрунтованими є вимоги комітента? Яке юридичне значення має та обставина, що кисломолочна продукція втратила споживчі властивості внаслідок збою системи енергопостачання?

4. У листопаді 2021 року між ТОВ «Онтаріо», як виконавцем, та «ПАТ

Комерційний банк «Приватбанк», як замовником, укладено договір про спостереження за станом засобів сигналізації, що встановлені на банкоматах.

Відповідно до п. 1.2 договору спостереження – це комплекс організаційно-технічних заходів, що здійснюються виконавцем у визначений договором період часу за допомогою апаратури пунктів централізованого спостереження з метою отримання по каналам зв'язку сповіщень про спрацювання сигналізації. У разі надходження на пункт централізованого спостереження сигналу про спрацювання сигналізації банкомата виконавець в інтересах замовника забезпечує реагування групи затримання для встановлення причин його надходження в строки, що зазначені в пункті 4.1.2 договору, а в разі необхідності - припинення правопорушення на об'єкті.

За змістом п. 4.1.2 договору виконавець зобов'язується в разі надходження на пункт централізованого спостереження сигналу про спрацювання сигналізації або інформації про непрацездатність системи сигналізації, виявленої під час її тестування, негайно направити наряд групи затримання та забезпечити його прибуття на об'єкт для встановлення причин її спрацювання в термін, що не перевищує зазначений у додатку №1 (час повинен бути зазначений в періоди з 6.00 год до 22.00 год та з 22.00 год до 6.00 год).

За невиконання взятих на себе зобов'язань за договором у період знаходження банкомату під спостереження виконавець несе майнову відповідальність перед замовником за завдані йому прямі дійсні збитки в межах суми, зазначеної в додатку №1 договору.

Відповідно до пункту 6.1.6 договору виконавець звільняється від майнової відповідальності по договору за збитки, спричинені, зокрема у випадку, якщо група затримання прибула у встановлений пунктом 4.1.2 договору час і на момент прибуття групи злочинець зник з місця події або в разі, якщо злочинець був затриманий під час посягання.

Відповідно до «Розрахунку-дислокації» (додаток № 1 до договору) відповідач узяв під спостереження банкомат, який розміщено в магазині за адресою_1. Час прибуття з 22-00 до 06-00 при виїзді групи реагування – до 10 хвилин. Сума матеріальної відповідальності - 277 200 грн.

Замовник пред'явив до виконавця позов про стягнення 277 000 грн. За твердженнями позивача, відповідач порушив умови договору. Зокрема, виконавець не здійснив належне реагування на повідомлення з охоронюваного об'єкта в термін, визначений умовами договору, що є підставою для стягнення з відповідача збитків у розмірі 277 000 грн. Як зазначає позивач, у ніч на 10.07.2022 невідомі зловмисники здійснили посягання на охоронюваний банкомат за адресою_1, унаслідок злочинних дій банкомат отримав значні пошкодження, було здійснено крадіжку грошових коштів банку на суму 1 218 800 грн.

Як установив суд, спрацювання сигналізації у режим «тривога» відбулось 10.07.2022 о 01:54:28, що підтверджується копією виписки з журналу хронометражу події за вказаний день. Група затримання виконавця прибула до банкомату за адресою_1 10.07.2022 о 02:02:18.

Який вид договору було укладено в описаному випадку? Які обов'язки

покладає закон на виконавця за подібним договором? Чи належно ТОВ «Онтаріо» виконало свої обов'язки за договором? Чи є в діях ТОВ склад господарського правопорушення? Чи підлягає позов замовника задоволенню?

5. У квітні 2023 року ДП «Торговельний порт Чорноморська» (виконавець) та ТОВ «Зернотрейд» (замовник) уклали договір про надання послуг з перевалки зернових вантажів навалом, у пункті 1.1 якого погодили, що виконавець у порядку та на умовах, визначених Договором, зобов'язується надати послуги з перевалки і зберігання зернових, олійних і бобових культур, експортованих з території України замовником, через належний йому термінал у кількості відповідно до наданих заявок замовника, у строки і за цінами, обумовленими договором і додатками до нього, які є його невід'ємною частиною, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити вартість наданих послуг.

На виконання умов Договору виконавець надав послуги з перевалки і зберігання кукурудзи та ячменю згідно актів здачі-приймання робіт (надання послуг). Замовник оплатив послуги за договором, але понад місяць не забирав зерно зі складу виконавця всупереч положенням договору. Між сторонами договору виник спір щодо суми оплати послуг за договором.

Договором передбачена комплексна ставка за послуги, надані виконавцем, і розмір оплати визначається додатками до Договору, які є його невід'ємними частинами. Сторони підписали додаток № 1 до договору, в якому погодили вартість комплексної ставки перевалки, а також визначили, вартість яких саме послуг входять до комплексної ставки. Зі змісту додатку № 1 до Договору слідує, що ставка, серед іншого, включає 60 діб пільгового (безоплатного) зберігання зернових. Більше оплата за зберігання зерна в додатках до договору взагалі не згадується, до вартості комплексної ставки перевалки включені інші складові (підвезення, навантаження тощо).

Виконавець пред'явив до замовника позов про відшкодування вартості зберігання зерна, в якому до розрахунку тарифу на послуги зберігання включив такі складові:

- електроенергія; паливно-мастильні матеріали; заробітна плата; амортизація; прямі виробничі витрати на придбання робіт, послуг; витрати на обслуговування виробничого процесу; витрати на охорону праці, техніку безпеки, понесені відповідно до законодавства; інші витрати (загалом вартість зазначених витрат становить 2,09 грн за 1 тоннодень);

- недоотриманий дохід за перевалку зернових у зв'язку з блокуванням силосу зерном замовника понад термін зберігання.

Відповідач стверджує, що договір не передбачає оплати за зберігання зерна (як за надання окремої послуги), а також не містить визначення ціни (тарифу) за зберігання зерна. Тому у нього не виникло зобов'язань з оплати послуг за зберігання зерна понад 60 діб, незважаючи на положення Закону «Про зерно та ринок зерна в Україні» щодо відшкодування зерновому складу витрат на зберігання зерна при його безоплатному зберіганні.

Позивач наголошує на необхідності застосувати цитовані положення

Закону, оскільки сторони в договорі фактично не погодили вартість послуги зі зберігання вантажу після закінчення 60 діб пільгового зберігання, т.т. договір фактично передбачає безоплатне зберігання зерна.

Який вид договору укладено в даному випадку? Чи підлягає позов задоволенню? Чи всі складові, включені позивачем до розрахунку тарифу на послуги зберігання, підлягають відшкодуванню з відповідача?

Нормативні акти та література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Гаазька конвенція про право, що може бути застосоване до агентських угод, від 14 березня 1978 р. // https://docs.dtkr.ua/doc/998_189.
3. Закон України «Про туризм» від 15 вересня 1995 р. (в редакції Закону від 04 листопада 2018 р.) // Відомості Верховної Ради. 1995. - № 31. - Ст.241.
4. Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 18. – Ст. 78.
5. Закон України «Про державний матеріальний резерв» від 24 січня 1997 р. // *Голос України*. – 1997. - № 33. – 22 лютого.
6. Закон України „Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 р. // *Урядовий кур’єр*. – 2001. - № 8. – 17 січня.
7. Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 4 липня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 35. – Ст. 258.
8. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // *Голос України*. – 2003. - № 49 - 50.
9. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // *Голос України*. – 2003. - № 45 — 48.
10. Закон України «Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва» від 23 грудня 2004 р. // Відомості Верховної Ради. – 2005. - № 6. – Ст. 136.
11. Закон України «Про охоронну діяльність» від 22 березня 2012 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4616-17>.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок провадження діяльності страховими посередниками» від 18 грудня 1996 р. № 1523 // *Урядовий кур’єр*. – 1997. - № 10. – 21 січня.
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення сертифікації зернових складів на відповідність послуг із зберігання зерна та продуктів його переробки, запровадження складських документів на зерно» від 11 квітня 2003р. № 510 // *Офіційний вісник України*. – 2003. – № 16. – Ст. 706.
14. Порядок ведення основного реєстру складських документів на зерно та зерна, прийнятого на зберігання, і реєстру зернового складу, затверджений наказом Міністерства аграрної політики України від 11 серпня 2005 р. № 374 // *Офіційний вісник України*. – 2005. - № 39. – Ст. 2501.

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення виставково-ярмаркової діяльності в Україні» від 22 серпня 2007 р. № 1065 // Офіційний вісник України. – 2007. - № 65. – Ст. 2517.
16. Авіаційні правила України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу», затверджені наказом Державної авіаційної служби України від 26 листопада 2018 р. № 1239 // Офіційний вісник України. – 2019. - № 18. – Ст. 626.
17. Бірюкова А. Розмежування договорів охорони та зберігання / А. Бірюкова // Підприємництво, господарство і право. – 2020. - № 8. – С. 5–10.
18. Віхров О.П. Правове регулювання господарських відносин в окремих сферах і галузях економіки: навч. посіб. / О.П. Віхров. – К.: Юрінком Інтер, 2017. – 448 с.
19. Водоп'ян Т. Правове регулювання договору зберігання: окремі питання теорії та практики / Т. Водоп'ян // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - № 6. – С. 14–18.
20. Господарське право. Особлива частина: підручник / М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. – Львів: ЛьвДУВС, 2019. – 536 с.
21. Господарське право: Підручник / За ред. О.П. Подцерковного. – К.: Фенікс, 2018. – 616 с.
22. Грабовий О. Множинність сторін договору комерційного представництва / О. Грабовий // Підприємництво, господарство і право. – 2020. – № 2 (288). – С. 18-22.
23. Демчук А.М. Договір зберігання на товарному складі (складського зберігання): автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.03) / А.М. Демчук. – К.: Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф.Г. Бурчака, 2015. – 16 с.
24. Демчук А.М. Правовий аналіз видів зберігання на товарному складі / А.М. Демчук // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. - № 4. – С. 113-115.
25. Деревянко Б. В. Господарське право: особлива частина (правове регулювання господарських відносин в окремих галузях економіки): навчальний посібник / д-р юрид. наук, проф. Б. В. Деревянко; МВС України, Донецький державний університет внутрішніх справ. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 314 с.
26. Донець А.Г. Поняття «зберігання», «схоронність», «охорона» та їх співвідношення / А.Г. Донець // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2012. – Вип. 24. – С. 242–252.
27. Дядюк А.Л. Правове регулювання комерційного посередництва (агентських відносин) у сфері господарювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / А.Л. Дядюк ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. — К., 2010. — 20 с.
28. Заїка Ю.О. Договір охорони в системі цивільних договорів / Ю.О. Заїка // Приватне право і підприємництво. – 2018. – Вип. 18. – С. 134-138.
29. Зільник Н. Договір про надання туристичних послуг: поняття та

- особливості / Н. Зільник // Підприємництво, господарство і право. – 2019. – №11 (285). – С. 24-29.
30. Козир Д.О. Договір охорони: автореф. дис ... канд. юрид. наук (12.00.03) / Д.О. Козир. – К.: Нац. акад. внутр. справ. 2015. – 20 с.
31. Козир Д.О. Проблеми класифікації договорів охорони / Д.О. Козир. – Юридична наука. – 2014. - № 9. – С. 7-14.
32. Кологойда О.В. Господарсько-правове регулювання фондкових відносин в Україні / О.В. Кологойда. – К.: Ліра-К, 2015.
33. Коротка Р.О. Господарсько-правове регулювання агентських відносин в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Р. О. Коротка; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2011. — 18 с.
34. Крупчан О.Д. Агентський договір: порівняльно-правовий аналіз за законодавством України та Республіки Молдова: монографія / О. Д. Крупчан, В.В. Проценко. – К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2011. – 357 с.
35. Місяць А.П. Правова природа агентського договору / А.П. Місяць // Університетські наукові записки. Право. Економіка. Управління. - 2017. - Вип. 3 (63). - С. 87-94.
36. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. - 816 с.
37. Окремі види договорів у сучасному законодавстві України: колективна монографія / за заг. ред. О. С. Кізлової, О. С. Кужко, Л. В. Діденко. – Одеса: Айс-Принт, 2017. – 501 с.
38. Панченко А.М. Вдосконалення господарсько-правового регулювання інституту комерційного посередництва: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / А.М. Панченко. — К.: Міжрегіон. акад. упр. персоналом, 2011. — 18с.
39. Рєзнікова В.В. Правове регулювання посередництва у сфері господарювання (теоретичні аспекти) / В.В. Рєзнікова. – Хмельницький: Вид-во Хмельницького університету управління та права, 2010. – 706 с.
40. Рєзнікова В.В., Россильна О.В. Посередництво і представництво в господарському праві та процесі України: навч. посіб. / В.В. Рєзнікова, О.В. Россильна. – К. : Видавництво Ліра-К, 2016. – 216 с.
41. Тодуа Т.Л. Направления совершенствования законодательства Украины о коммерческом посредничестве в сфере хозяйствования / Т.Л. Тодуа // Економіка та право. Серія “Право”. - 2015. - № 2 (41). - С. 74 — 78.
42. Торгове право : навч. посіб. / Н. В. Никитченко, О. Г. Боднарчук, О. Ю. Минюк, О. В. Онишко, В. Б. Крикун, О. І. Боднарчук, К. Б. Починок, О. О. Роженьок ; ред.: Н. В. Никитченко; Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2021. – 433 с.
43. Федорченко Н. Договірні зобов'язання з надання послуг у вітчизняному праві: розвиток та перспективи / Н. Федорченко // Право України. – 2019. – № 2. – С. 44-59.

44. Федорченко Н. Договірні зобов'язання з надання послуг як тип цивільно-правових зобов'язань / Н. Федорченко // Підприємництво, господарство і право. – 2014. – № 7. – С. 16-20.
45. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р.А. Майданика; 4-те вид., стереотип. – К.: Юрінком Інтер, 2014.
46. Шпомер А.І. Правові засади регулювання договору зберігання у товарному складі / А.І. Шпомер // Правова держава в сучасних умовах. Збірник. – Чернігів: Чернігівський інститут ім. Героїв Крут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2020. – С. 114-119.
47. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

Семінарське заняття 8. Транспортні договори в господарській діяльності

Питання для обговорення:

1. Транспортне законодавство.
2. Поняття та види транспортних договорів.
3. Договір перевезення вантажу: загальна характеристика.
4. Відповідальність сторін за договором перевезення вантажу.
5. Договір мультимодального перевезення вантажів: поняття, сторони, їхні права й обов'язки.
6. Букінговий договір, договір чартеру (фрахтування): загальна характеристика.
7. Договір на експлуатацію залізничної під'їзної колії та договір на подання та прибирання вагонів: загальна характеристика.
8. Порядок вирішення спорів у сфері перевезень вантажів і пасажирів.

Питання на самостійне опрацювання: Транспортна система України.

Договір транспортного експедирування: правове регулювання, сторони та істотні умови. Виконання договору транспортного експедирування.

Правові засади перевезень небезпечних вантажів.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Агентські відносини у сфері транспорту.
2. Особливості правового регулювання договірних відносин на залізничному транспорті.
3. Довгострокові договори з організації перевезень.
4. Правові засади перевезень небезпечних вантажів.
5. Особливості правового регулювання відносин у сфері трубопровідного транспорту.
6. Господарсько-правові засади діяльності автомобільних перевізників

- (вимоги до організації діяльності, система тарифоутворення).
7. Господарсько-правові засади діяльності повітряних перевізників.
 8. Правові засади діяльності з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування.
 9. Правові засади транзиту вантажів територією України.
 10. Правові засади функціонування міського електричного транспорту.
 11. Порядок відбору перевізників на автобусному маршруті загального користування.

Задачі

1. 9 листопада 2022 р. вантажовідправником "Х" зі станції Південної залізниці на адресу вантажоодержувача було відвантажено бензин А-76 вагою 97 800 кг. На шляху перевезення цистерна, в якій було відвантажено бензин, з технічних причин була замінена на іншу (з іншим номером) і пломбами, що підтверджено актами загальної форми від 15 листопада 2022 р. При перевірці та видачі вантажу на станції Жуляни Південно-Західної залізниці за накладною встановлено нестачу бензину А-76 у кількості 14 510 кг. При цьому номер пломби на цистерні не відповідав номеру, зазначеному у залізничній накладній, оскільки замість зазначеного фактично цистерна була опломбована за іншим номером. Недостачу бензину та невідповідність номеру пломби було підтверджено комерційним актом від 20 листопада 2022 р.

Вантажоодержувач надіслав перевізнику претензію, в якій запропонував перерахувати суму недостачі за пальне. Перевізник претензію відхилив, покликаючись на ст. 111 Статуту залізниць і мотивуючи відмову тим, що вантаж прибув у справній цистерні та під неушкодженими пломбами. Вантажоодержувач звернувся до господарського суду з позовом про стягнення суми недостачі вантажу, покликаючись на наявність вини перевізника та обґрунтувати свої вимоги статтями 113, 114 Статуту залізниць.

Хто несе відповідальність за збереження вантажу при транспортуванні залізницею? Як вирішити цю справу?

2. Приватне підприємство "Турбозавод" звернулося до господарського суду з позовом про стягнення з Південно-Західної залізниці штрафу за прострочення доставки вантажу. Як свідчать накладні, надані суду, вантажоодержувачем є морський порт. Через цю обставину господарський суд вирішив, що позов заявлений неналежним позивачем (вантажовідправником), що є порушенням статті 130 Статуту залізниць, а тому у задоволенні позовних вимог відмовив.

Визначте осіб, які мають право відповідно до Статуту залізниць бути позивачами та відповідачами у спорах, що виникають при перевезенні вантажів залізницею. Як можна вирішити цю справу, якщо в накладній на перевезення вантажу одержувачем буде визначено і морський порт, і підприємство як власник вантажу?

3. До автотранспортного підприємства за допомогою факсимільного зв'язку надійшла від фірми "Будмак" заявка на перевезення вантажу, в якій було зазначено найменування вантажу (цегла та керамічна плитка), його кількість, адреса навантаження і розвантаження та вид упаковки. Оскільки в зазначений час автотранспорт не було подано під навантаження, фірма "Будмак" звернулася до автотранспортного підприємства з претензією. У претензії повідомлялося, що внаслідок неподання автотранспорту для перевезення будматеріалів фірма зазнала збитків, оскільки було зірвано графік поставки цих будматеріалів контрагенту і через це фірма була змушена сплатити штраф. Претензія була залишена без відповіді, і фірма звернулася до господарського суду із позовом про відшкодування збитків, завданих невиконанням перевізником своїх обов'язків.

Відповідач проти позову заперечував. На його думку, він не зобов'язаний був здійснювати перевезення будматеріалів, оскільки між фірмою та автотранспортним підприємством не було укладено організаційний договір на перевезення вантажів, тому перевізник через обмеженість парку автомашин та наявність планових заявок від інших замовників не мав можливості виконати зазначене перевезення.

Яким нормативно-правовим актом регламентується укладення організаційного договору на автомобільному транспорті? Дайте правову оцінку доводам позивача та відповідача. Чи підлягає позов задоволенню?

4. До міста Суми із міста Чернігів було доставлено м'ясо птиці охолоджене загальною вагою 16 т за товаротранспортною накладною. При зважуванні авто із вантажем вага виявилася менша від указаної в супровідних документах на 150 кг. Водій стверджував, що в дорозі продукція пошкодилась із незалежних від нього причин.

Доставка продукції проводилась згідно підписаного договору між постачальником та отримувачем.

Хто повинен відшкодувати збитки? Які документи повинні оформлюватись на подібний вантаж?

5. ТОВ «Віва-Плюс» уклало договір із залізницею на доставку вантажу з м. Херсон. Вантажем була плитка загальною вартістю 150 000 грн. При транспортуванні до місця призначення значна кількість вантажу була пошкоджена внаслідок сходження вагонів з рейок. Напередодні була сильна злива, що зумовило зсув ґрунту під залізничними коліями. На місці призначення було виявлено шкоду, яку було завдано ТОВ «Віва-Плюс» у розмірі 38 000 грн.

Хто повинен відшкодувати збитки?

6. ТОВ «Альфа» уклало договір із ПАТ «Укрзалізниця» на доставку до м. Запоріжжя скляної продукції на суму 120 тис. грн. При транспортуванні вказаних виробів до місця призначення половина скла для автомобілів була пошкоджена. Товар прибув до місця призначення із запізненням на 2 дні.

Хто повинен нести відповідальність за завдані збитки?

7. На адресу трикотажної фабрики залізницею надійшло дві партії товарів. У першій партії, що прибула на станцію призначення на 10 днів пізніше триденного терміну доставки, вантаж виявився пошкодженим, у другій була виявлена недостача кількох ящиків. На підставі комерційних актів, складених при одержанні вантажу, фабрика зажадала від залізниці відшкодування збитків і сплати штрафу за прострочення доставки вантажу в сумі 10 178 грн (за перевезення першої партії вантажу стягнена плата в розмірі 516 грн). У суді представник залізниці пояснив, що дана ситуація виникла у зв'язку з аварією залізничного складу, який перевозив вантаж, отже, згідно з Цивільним кодексом України залізниця повинна бути звільнена від відповідальності за цю недостачу. Слід урахувати, на його думку, що позивач не подав претензії до залізниці про стягнення вартості частини вантажу, якої бракує.

Дати аналіз доказів залізниці. Яким повинне бути рішення господарського суду? Визначити розмір штрафу за прострочення доставки вантажу, а також розмір збитків. В якому обсязі залізниця відшкодовує збитки клієнта?

Нормативні акти та література:

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року, № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Закон України «Про транспорт» від 10 листопада 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 51. - Ст. 446.
3. Кодекс торговельного мореплавства України від 23 травня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1995. - № 44-51. - Ст. 349.
4. Закон України «Про залізничний транспорт» від 4 липня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 40. - Ст. 183.
5. Закон України „Про перевезення небезпечних вантажів” від 6 квітня 2000р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 28. - Ст. 222.
6. Закон України «Про автомобільний транспорт» від 5 квітня 2001 р. (в редакції Закону від 23 лютого 2006 р.) // Офіційний вісник України. – 2001. - № 13. – Ст. 858.
7. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18. - Ст. 144.
8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40-44. - Ст. 35.
9. Закон України «Про міський електричний транспорт» від 29 червня 2004р. // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 51. - Ст. 548.
10. Закон України «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 1 липня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 52. – Ст.562.
11. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 48. - Ст. 536.
12. Закон України «Про мультимодальні перевезення» від 17 листопада 2021 р. // Урядовий кур'єр. – 2021. - № 240. – 14 грудня.

13. Постанова Ради Міністрів Української РСР «Про Статут автомобільного транспорту УРСР» від 27 червня 1969 р. № 401 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-69-%D0%BF#Text>.
14. Постанова Кабінету Міністрів України „Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)” від 25 грудня 1996 р. № 1548 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. - № 21. – Ст. 596.
15. Статут залізниць України, затверджений Постановою КМУ від 6 квітня 1998р. № 457 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-98-%D0%BF#Text>.
16. Наказ Міністерства торгівлі СРСР «Про затвердження норм природного убутку продовольчих товарів у торгівлі та інструкцій з їх застосування» від 2 квітня 1987 р. № 88 // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088400-87?find=1&text=%D1%84%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82#w1_1.
17. Наказ Міністерства транспорту України „Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні” від 14 жовтня 1997р. № 363 // Офіційний вісник України. – 1998. - № 8. – Ст.312.
18. Наказ Міністерства транспорту України „Про затвердження окремих розділів Правил перевезення вантажів” від 21 листопада 2000 р. № 644 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 48. – Ст. 2108.
19. Булгакова І.В. Транспортне право України: підручник / Булгакова І. В., Клепікова О. В. – К.: Прецедент, 2011. - 344 с.
20. Віхров О.П. Правове регулювання господарських відносин в окремих сферах і галузях економіки: навч. посіб. / О.П. Віхров. – К.: Юрінком Інтер, 2017. – 448 с.
21. Господарське право. Особлива частина: підручник / М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. – Львів: ЛьвДУВС, 2019. – 536 с.
22. Господарське право: Підручник / За ред. О.П. Подцерковного. – К.: Фенікс, 2018. – 616 с.
23. Дервянко Б. В. Господарське право: особлива частина (правове регулювання господарських відносин в окремих галузях економіки): навчальний посібник / д-р юрид. наук, проф. Б. В. Дервянко; МВС України, Донецький державний університет внутрішніх справ. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 314 с.
24. Деркач Е. М. Правове регулювання господарської діяльності в сфері транспорту: теоретичні та прикладні проблеми.: автореф. дис.... д.ю.н.: 12.00.04/ Е.М. Деркач. – К., 2021.
25. Деркач Е.М. Правове регулювання перевезення вантажів залізничним транспортом: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Е.М. Деркач; НАН України. Ін-т екон.-прав. дослідж. — Донецьк, 2007. — 20 с.
26. Клепікова О.В. Правове регулювання перевезень вантажів морським транспортом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — К., 2003. — 20 с.
27. Окремі види договорів у сучасному законодавстві України: колективна монографія / за заг. ред. О. С. Кізлової, О. С. Кужко, Л. В. Діденко. – Одеса: Айс-Принт, 2017. – 501 с.

28. Павлюк С.М. Правове регулювання перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні: автореф. дис. ... д.філософ : 081 – Право. – Донецьк: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020.
29. Транспортне право: навчальний посібник / М.В. Гаєвець, І.В. Горіславська, Ю.С. Канарик, Л.О. Панькова, Н.А. Поліно, О.П. Світличний – К.: ЦП Компрінт, 2015. – 368 с.
30. Транспортне право України: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл.: рек. МОНУ / Ю. О. Заїка, Н. В. Демиденко, О. О. Лов'як та ін. ; за ред. Ю.О. Заїки, Н. В. Демиденко. – К.: КНТ, 2014. – 184 с.
31. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р.А. Майданика; 4-те вид., стереотип. – К.: Юрінком Інтер, 2014.
32. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

Семінарське заняття 9. Договори у сфері фінансової діяльності

Питання для обговорення:

1. Поняття фінансової діяльності суб'єктів господарювання.
2. Види фінансових послуг, що надаються банками.
3. Договір банківського вкладу (депозиту). Договір банківського рахунку і договір платіжного рахунку.
4. Кредитний договір у сфері господарювання.
5. Договір факторингу.
6. Поняття й учасники страхової діяльності. Законодавство про страхову діяльність.
7. Договори страхування в системі господарських договорів.

Питання на самостійне опрацювання: Поняття фінансової установи та її види. Гарантії захисту прав вкладників.

Поняття та загальна характеристика договору позики. Істотні умови договору позики. Новація у відносинах позики. Відповідальність за порушення договору позики.

Співвідношення понять кредит і договір кредиту. Порядок укладення кредитного договору у сфері господарювання. Поняття бюро кредитних історій. Способи забезпечення виконання зобов'язань за договором кредиту.

Види договору страхування.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Поняття банківської таємниці, її правова охорона.
2. Правові засади організації формування та обігу кредитних історій.
3. Історія становлення інституту страхування у світі: загальний огляд.
4. Правові засади інституту перестраховування.

5. Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

6. Правові засади, види й порядок страхування в галузі сільського господарства.

7. Правові засади страхування в галузі транспорту.

8. Страхування підприємницьких ризиків.

9. Особливості здійснення споживчого кредитування.

Задачі

1. Між ТОВ «Аркадія» та банком було укладено кредитний договір, за умовами якого ТОВ як позичальник мало повернути банку (кредитодавцю) всю суму кредиту не пізніше 15 грудня 2022 р. Договором була визначена фіксована процентна ставка 10%. ТОВ прострочило виконання свого зобов'язання.

Банк звернувся до суду з позовом про стягнення з позичальника частини неповернутої суми кредиту в розмірі 267 тис. грн, а також нарахованих по день подачі позову до суду процентів з розрахунку визначеної договором 10-відсоткової ставки і 3% річних на підставі ст. 625 ЦК України.

Чи підлягає позов банку задоволенню в повному обсязі? Для відповіді варто використати матеріали судової практики.

2. Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія 1» звернулось до господарського суду з позовом до Товариства з додатковою відповідальністю «Страхова компанія 2» про стягнення 65 тис. грн страхового відшкодування.

Як пояснив позивач, за умовами генерального договору добровільного страхування наземного транспорту та страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту № 726 від 11.08.2019, укладеного з ТОВ «Карпеко», позивач виплатив останньому (власнику транспортного засобу MAN TGX 26/460) страхове відшкодування у розмірі 101 тис. грн унаслідок настання 25.01.2023 страхового випадку – ДТП за участю автомобіля DAF. Виплата здійснена на підставі страхового акту та заяви страхувальника.

Вина водія автомобіля DAF встановлена постановою Шевченківського районного суду м. Києва від 28.02.2023 у справі №336/2022. Оскільки цивільно-правова відповідальність власника автомобіля DAF на момент ДТП застрахована ТДВ «Страхова компанія 2» (відповідачем) на підставі договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, позивач має право зворотної вимоги до відповідача в сумі 65 тис. грн.

Як пояснив позивач, згідно з п. 32.7 ст. 32 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» страховик або МТСБУ не відшкодовує шкоду, пов'язану із втратою товарної вартості транспортного засобу. У звіті експертизи № 566 від 14.03.2023 визначено коефіцієнт фізичного зносу колісного транспортного засобу й наведено розрахунок страхового відшкодування з урахуванням коефіцієнту фізичного зносу, згідно якого страхове відшкодування

склало 65 тис. грн.

Якими нормами страхового законодавства закріплено право зворотної вимоги страховика щодо виплаченої потерпілому від ДТП суми страхового відшкодування? Чи правомірні вимоги позивача?

3. Фізична особа-підприємець Дмитрук О.І. з метою погашення заборгованості за кредитним договором перед банком продав останньому грошову вимогу до фізичної особи-підприємця Климова С.І., термін платежу якої вже настав. Банк запропонував ФОП Климову С.І. погасити грошову вимогу. Щоб оплатити вимогу, ФОП Климов С.І. був змушений терміново продати за зниженою ціною товар, отриманий від ФОП Дмитрука О.І. Після цього ФОП Климов С.І. пред'явив вимогу до ФОП Дмитрука О.І. про відшкодування збитків, викликаних порушенням останнім договору, укладеного між ними при виконанні договору купівлі-продажу товару, про заборону уступки вимоги.

Чи правомірна вимога ФОП Климова С.І.? Чи буде дійсною уступка банку грошової вимоги, якщо між ФОП Дмитруком О.І. і ФОП Климовим С.І. існує договір про її заборону? Вирішіть справу.

4. Фізична особа-підприємець Казаков Б.І., який займається оптовою реалізацією жіночого взуття іноземного виробництва, взяв кредит у банку «Кредит Плюс» під уступку йому свого права вимоги на одержання грошей від фізичної особи-підприємця Волкова В.О., що займається роздрібним продажем взуття. Право грошової вимоги банку до ФОП Волкова В.О. виникне через один місяць, у момент передачі останньому ФОП Казаковим Б.І. взуття.

Після одержання взуття від ФОП Казакова Б.І. ФОП Волков В.О. сплатив банку «Кредит Плюс» грошову вимогу. При цьому виявилось, що сплачена ним сума перевищила суму боргу ФОП Казакова Б.І. банку, забезпеченого уступкою вимоги. У процесі продажу з'ясувалось, що взуття, отримане ФОП Волковим В.О. від ФОП Казакова Б.І., має невеликі дефекти. У зв'язку з цим ціну на нього довелося знизити. ФОП Волков В.О. поніс збитки і звернувся до банку «Кредит Плюс» з вимогою повернення суми, що перевищує суму боргу, забезпечену уступкою вимоги.

Чи правомірна вимога ФОП Волкова В.О. до банку «Кредит Плюс»? Коли право на уступку майбутньої грошової вимоги перейшло до банку «Кредит Плюс»? Вирішіть справу.

Тести

1. Сторонами договору факторингу є:

- а) банк і клієнт;
- б) позикодавець і позичальник;
- в) кредитор і боржник;
- г) фактор і клієнт.

2. Фактором за договором факторингу може бути:

- а) будь-яка фізична або юридична особа;

б) банк або інша фінансова установа;

в) банк або інша фінансова установа, а також фізична особа - підприємець, яка відповідно до закону має право здійснювати факторингові операції;

г) господарська організація.

3. Клієнтом у договорі факторингу може бути:

а) фізична або юридична особа, яка є суб'єктом підприємництва;

б) фізична особа - підприємець;

в) органи місцевого самоврядування;

г) будь-який учасник цивільних правовідносин.

4. Договір факторингу може бути:

а) реальним або консенсуальним, взаємним, відплатним;

б) лише консенсуальним, взаємним, відплатним;

в) лише реальним, взаємним, відплатним;

г) договором приєднання, двостороннім, відплатним.

5. Договір факторингу є договором:

а) публічним;

б) змішаним;

в) приєднання;

г) умовним.

6. Предметом договору факторингу може бути:

а) право грошової вимоги, строк платежу за якою настав (наявна вимога);

б) право грошової вимоги, яке виникне в майбутньому (майбутня вимога);

в) уступка грошової вимоги, якщо вона не передбачена договором факторингу;

г) все, зазначене в п. а) — б).

7. Форма договору факторингу може бути:

а) письмова та підлягає державній реєстрації;

б) проста письмова;

в) письмова нотаріально посвідчена;

г) будь-яка, зазначена в п. а) — в).

8. Договір, за яким страховик страхує в іншого страховика ризик виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником, є договором:

а) страхування;

б) перестрахування;

в) страхування підприємницького ризику;

г) страхування кредитних ризиків.

9. Договір страхування - це договір:

- а) односторонній;
- б) безоплатний;
- в) публічний;
- г) алеаторний.

10. Якщо при укладенні договору страхування страхувальник призначив фізичну або юридичну особу для одержання страхової виплати (вигодонабувача), то такий договір є договором:

- а) публічним;
- б) договором приєднання;
- в) на користь третьої особи;
- г) алеаторним.

11. Договір страхування вступає в силу з моменту:

- а) підписання договору;
- б) сплати першого страхового внеску;
- в) виплати страхового відшкодування;
- г) виплати страхової суми.

12. Договір страхування повинен бути укладений у формі:

- а) будь-якій;
- б) усній;
- в) письмовій нотаріально посвідченій;
- г) простій письмовій.

13. Сторонами договору страхування є:

- а) страховик, страхувальник, застрахована особа і вигодонабувач;
- б) страховик, страхувальник і треті особи;
- в) страховик і страхувальник;
- г) страхові посередники, страховик і страхувальник.

14. В якості страховиків договори страхування можуть укладати:

- а) будь-які юридичні особи;
- б) юридичні та фізичні особи;
- в) тільки юридичні особи, які мають ліцензію на здійснення страхової діяльності.

15. В яких організаційно-правових формах може бути створений страховик (страхова компанія):

- а) повне та командитне товариство;
- б) акціонерне товариство;
- в) товариство з додатковою відповідальністю;
- г) у всіх формах, зазначених у п. а) - в).

16. Страхувальниками за договором страхування можуть бути:

- а) тільки юридичні особи;
- б) будь-які фізичні особи;
- в) юридичні особи та дієздатні фізичні особи;
- г) будь-які юридичні та фізичні особи.

17. Фізичні особи або господарські організації, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його функцій у сфері страхової діяльності, є:

- а) страховими агентами;
- б) страховими брокерами;
- в) перестраховими брокерами; г) аварійними комісарами.

18. Майнові інтереси, які не суперечать закону і пов'язані з відшкодуванням шкоди, завданої страхувальником, є предметом договору:

- а) перестраховання;
- б) особистого страхування;
- в) майнового страхування;
- г) страхування відповідальності.

19. Суброгація - це перехід права вимоги до особи, яка відповідальна за настання страхового випадку:

- а) від страхувальника до страховика;
- б) від страховика до страхувальника;
- в) від страхувальника до вигодонабувача;
- г) від страховика до застрахованої особи.

20. До істотних умов договору страхування належать:

- а) франшиза, розмір страхового платежу та строк договору;
- б) сторони договору страхування;
- в) предмет, строк договору, страховий випадок, розмір страхового платежу;
- г) страховий ризик та страховий платіж.

21. Страховий ризик — це:

- а) певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання;
- б) подія, яка не має ознак ймовірності та випадковості її настання;
- в) подія, настання якої залежить від волі учасників страхових правовідносин;
- г) подія, з настанням якої страховик зобов'язаний виплатити страхувальнику страхове відшкодування.

22. Страхове відшкодування - це страхова виплата, яка здійснюється страховиком у межах страхової суми при настанні страхового випадку за договорами:

- а) особистого та майнового страхування;

- б) майнового страхування і страхування відповідальності;
- в) страхування життя та страхування здоров'я;
- г) страхування відповідальності та особистого страхування.

23. Страховий внесок - це:

- а) плата страховика страхувальнику у зв'язку з настанням страхового випадку;
- б) податок, який сплачує страховик до державного бюджету;
- в) плата за страхування;
- г) страхова сума, визначена договором.

24. Страховик зобов'язаний, як тільки стане відомо про настання страхового випадку, вжити заходів щодо оформлення всіх необхідних документів для своєчасного здійснення страхової виплати страхувальникові, протягом:

- а) п'ятнадцяти робочих днів;
- б) десяти робочих днів;
- в) семи робочих днів;
- г) двох робочих днів.

Нормативні акти та література:

1. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 48. – Ст. 650.
2. Закон України „Про страхування” від 7 березня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 18. – Ст. 78.
3. Закон України „Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000р. // Урядовий кур’єр. – 2001. - № 8. – 17 січня.
4. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. - № 32. – Ст. 1457.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 49 - 50.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. – 2003. - № 45 - 48.
7. Закон України „Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів” від 1 липня 2004р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 1. – Ст. 1.
8. Закон України «Про організацію формування та обігу кредитних історій» від 23 червня 2005 р. //Офіційний вісник України. – 2005. - № 29. – Ст. 1690.
9. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23 лютого 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. - № 50. – Ст. 564.
10. Закон України «Про споживче кредитування» від 15 листопада 2016 р. //

- Відомості Верховної Ради. – 2017. - № 1. – Ст. 2.
11. Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21 червня 2018 р. // Відомості Верховної Ради. – 2018. - № 30. – Ст. 239.
 12. Закон України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 р. // Офіційний вісник України. – 2021. - № 62. – Ст. 3876.
 13. Постанова Кабінету Міністрів України „Про Порядок провадження діяльності страховими посередниками” від 18 грудня 1996 р. № 1523 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. - № 21. – Ст. 590.
 14. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, пов’язаних із виконанням кредитних зобов’язань. Рішення, внесені до ЄДРСР за січень 2018 – лютий 2021 року/ упоряд. департамент аналітичної та правової роботи Верховного Суду. Відпов. за вип.: секретар Першої судової палати КЦС ВС, секретар Пленуму ВС, к. ю. н, доцент Д. Д. Луспенник. – К., 2021. – 56 с. // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Digest_credit.pdf.
 15. Довідка за результатами вивчення судової практики вирішення спорів, пов’язаних із застосуванням банківського законодавства, підготовлена Касаційним господарським судом у складі Верховного Суду (2018 рік) // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dovidka_banki_2.pdf.
 16. Огляд за результатами вивчення судової практики вирішення господарськими судами спорів, що виникли з договорів страхування (Верховний Суд, за період 01.01.2018 – 30.06.2019) // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_KGS_2018_2019.pdf.
 17. Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду у справах, пов’язаних зі страховими правовідносинами (2019 рік) // <https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dajdjest.pdf>.
 18. Огляд практики щодо розгляду Верховним Судом справ у сфері страхування, якщо такі рішення ухвалені у спорах, віднесених до юрисдикції господарських судів, за січень 2020 року – квітень 2021 року // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_strahuvannya_2020_2021.pdf.
 19. Оглядовий лист Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з правовідносин страхування» від 14 січня 2014 р. № 01-06/15/2014 // <http://www.arbitr.gov.ua/news/1384/>.
 20. Постанова Пленуму Вищого господарського суду «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з кредитних договорів» від 24 листопада 2014 р. № 1 // Вісник господарського судочинства. – 2015. - №1.
 21. Віхров О.П. Правове регулювання господарських відносин в окремих сферах і галузях економіки: навч. посіб. / О.П. Віхров. – К.: Юрінком Інтер, 2017. – 448 с.
 22. Войцеховська І.М. Господарсько-правове регулювання перестрахової діяльності: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.04 / І.М. Войцеховська. – К.: Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2017. –

- 241 с.
23. Войцеховська І. М. Поняття, види та класифікація підприємницького ризику / І. М. Войцеховська. // Право і суспільство. – 2014. – № 6-1, частина 2. – С. 84–89.
 24. Войцеховська І. М. Поняття і сутність перестраховання / І. М. Войцеховська // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2015. – № 1 (34). – С. 110–114.
 25. Войцеховська І. М. Поняття, ознаки та зміст перестрахової діяльності / І. М. Войцеховська. // Адміністративне право і процес. – 2015. – № 3 (13). – С. 298–305.
 26. Господарське право. Особлива частина: підручник / М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. – Львів: ЛьвДУВС, 2019. – 536 с.
 27. Господарське право: Підручник / За ред. О. П. Подцерковного. – К.: Фенікс, 2018. – 616 с.
 28. Гриник Л. І. Розірвання кредитного договору та визнання його недійсним: правові наслідки / Л. І. Гриник // Часопис Київського університету права. – 2016. – № 4. – С. 212-217.
 29. Деревянко Б. В. Господарське право: особлива частина (правове регулювання господарських відносин в окремих галузях економіки): навчальний посібник / д-р юрид. наук, проф. Б. В. Деревянко; МВС України, Донецький державний університет внутрішніх справ. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 314 с.
 30. Кравчук О. Фінансово-правове регулювання готівкових касових операцій: (не) сучасні тенденції / О. Кравчук // Публічне право. - 2018. - № 1(29). - С. 93-102.
 31. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В. С. Щербини, Н. Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. – 816 с.
 32. Окремі види договорів у сучасному законодавстві України: колективна монографія / за заг. ред. О. С. Кізлової, О. С. Кужко, Л. В. Діденко. – Одеса: Айс-Принт, 2017. – 501 с.
 33. Пацурія Н. Страхування підприємницьких ризиків як засіб забезпечення правового порядку в сфері господарювання / Н. Пацурія // Юридичний вісник. - 2014. - № 4. - С. 147-151.
 34. Подцерковний О. П. Господарське право: підручник / О. П. Подцерковний. – К.: Фенікс, 2018. – 616 с.
 35. Попова А. Ринки не банківських фінансових послуг та їх інструменти / А. Попова // Право України. - 2018. - № 5. - С. 136-150.
 36. Порадник клініциста: правила надання правової допомоги споживачам фінансових послуг. Навчально-методичний посібник. За заг. ред. Р. О. Гаврилюк. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2021. – 164 с. URL: <https://law.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/books/poradnyk-klinitsysta.pdf>
 37. Правове регулювання діяльності у сфері страхування та перестраховання: проблеми теорії та практики: монографія / Н. Б. Пацурія,

- І.М. Войцеховська, А. С. Головачова. – К. : Видавництво Ліра-К, 2017. – 256 с.
38. Правове регулювання страхової діяльності: навч. посіб. / О.П. Гетманець, О.М. Шуміло, Т.В. Колеснік та ін.; за ред. О.П. Гетманець, О.М. Шуміла. – К.: Хай-Тек Прес, 2014. – 400 с.
39. Резнікова В. Оцінка ризиків у підприємстві та управлінні ними / В. В. Резнікова, Р. Стефанчук // Право України. - 2018. - № 5. - С. 101-115.
40. Семеняка В. Правила страхування: теоретико-правові та прикладні аспекти / В. Семеняка // Право України. - 2007. - № 4. - С. 47-50.
41. Сироваткін С.А. Суб'єкти правовідносин у сфері кредитування в іноземній валюті / С.А. Сироваткін // Економіка та право. Серія «Право». - 2018. - № 2 (50). - С. 56 — 63.
42. Токунова А. Розумний строк надання доказів відступлення права вимоги за договором факторингу / А. Токунова // Вісник Національної академії правових наук. - 2013. - № 3. – С. 222 — 226.
43. Топалова Л. Господарсько-правові аспекти співвідношення комерційної та банківської таємниці у національному законодавстві / Л. Топалова // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - № 4. – С. 16 – 20.
44. Торгове право : навч. посіб. / Н. В. Никитченко, О. Г. Боднарчук, О. Ю. Минюк, О. В. Онишко, В. Б. Крикун, О. І. Боднарчук, К. Б. Починок, О. О. Роженюк; ред.: Н. В. Никитченко; Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2021. – 433 с.
45. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р.А. Майданика; 4-те вид., стереотип. – К.: Юрінком Інтер, 2014.
46. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К.: Юрінком Інтер, 2013. — 640 с.

**Семінарське заняття 10. Зобов'язання про спільну діяльність.
Засновницький договір і корпоративні договори. Правочини щодо
фінансових інструментів, деривативні контракти та біржові договори**

Питання для обговорення:

1. Поняття, особливості деривативних контрактів.
2. Види деривативних контрактів.
3. Укладення та окремі правила виконання деривативних контрактів.
4. Поняття, укладення та виконання правочинів щодо фінансових інструментів.
5. Договори на товарних організованих ринках (товарних біржах).
6. Договір про спільну діяльність.
7. Засновницький договір суб'єкта господарювання.
8. Договори про створення суб'єктів господарювання.
9. Корпоративні договори.
10. Акціонерні угоди.

11. Договір про створення сімейного фермерського господарства.

Питання на самостійне опрацювання: Договори про спільну діяльність. Склад майна і порядок здійснення внесків учасниками спільної діяльності. Особливості управління спільною діяльністю. Права та обов'язки сторін за засновницьким договором.

Правила товарної біржі. Види біржових товарів. Порядок допуску товарів до біржових торгів. Організація торгівлі продукцією на товарних біржах.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Розвиток біржового ринку сільськогосподарської продукції в Україні.
2. Практика укладення і застосування корпоративних договорів в Україні.
3. Практика укладення і застосування акціонерних угод в Україні.
4. Судова практика у спорах між сторонами засновницьких договорів.
5. Спори між сторонами корпоративних договорів, акціонерних угод: актуальна судова практика.
6. Правова природа акціонерної угоди, корпоративного договору.
7. Роль корпоративних договорів, акціонерних угод у попередженні та вирішенні корпоративних конфліктів.
8. Здійснення внесків сторонами засновницьких договорів: актуальні питання.
9. Форвардні закупівлі продукції в Україні.
10. Організація торгівлі продукцією на товарних біржах.
11. Правові та економічні аспекти діяльності аграрних бірж в Україні.
12. Правове регулювання угод про розподіл продукції.
13. Корпоративна форма державно-приватного партнерства: зарубіжний досвід.

Практичне завдання

Підготуйте установчий документ (статут або засновницький договір відповідно) для одного суб'єкта господарювання. Пропонуються такі організаційно-правові форми суб'єктів господарювання на вибір:

товариство з обмеженою відповідальністю,
приватне підприємство,
повне товариство,
фермерське господарство,
комунальне комерційне підприємство.

Нормативні акти та література:

47. Закон України “Про господарські товариства” від 19 вересня 1991р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 49. – Ст. 682.
48. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня

- 1997р. // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.
49. Закон України „Про угоди про розподіл продукції” від 14 вересня 1999р. // Офіційний вісник України. – 1999. - № 40. – Стор. 2.
50. Закон України „Про зерно та ринок зерна в Україні” від 4 липня 2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. - № 31. – Ст. 1446.
51. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. 2003. № 49-50.
52. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. 2003. № 45-48.
53. Закон України “Про фермерське господарство” від 19 червня 2003 р. // Офіційний вісник України. - 2003. - № 29. – Ст. 1438.
54. Закон України «Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю» від 2 лютого 2018 р. // Голос України. – 2018. - № 50. – 17 березня.
55. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23 лютого 2006 р. в редакції Закону від 19 червня 2020 р. № 738-IX // Офіційний вісник України. - 2020. - № 67. – Ст. 2145.
56. Закон України «Про товарні біржі» від 19 червня 2020 р. // Офіційний вісник України. - 2020. - № 67. – Ст. 2145.
57. Закон України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» від 30 жовтня 1996 р. в редакції Закону України від 19 червня 2020 р. № 738-IX // Офіційний вісник України. - 2020. - № 67. – Ст. 2145.
58. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27 липня 2022 р. // Офіційний вісник України. – 2022. - № 68. – Ст. 4066.
59. Постанова Кабінету Міністрів України „Про Типовий статут казенного підприємства” від 16 червня 1998 р. № 914 // Офіційний вісник України. – 1998. - № 24. – Ст. 891.
60. Постанова Кабінету Міністрів України «Про використання частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції» від 28 квітня 2000 р. № 741 // Офіційний вісник України. – 2000. - № 18. – Ст. 748.
61. Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення Аграрної біржі» від 26 грудня 2005 р. № 1285 // Офіційний вісник України. – 2005. - № 52. – Ст. 3321.
62. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання Аграрної біржі» від 24 лютого 2010 р. № 196 // Офіційний вісник України. - 2010. - № 14. – Ст. 675.
63. Постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання дерегуляції господарської діяльності” від 27 березня 2019 р. № 367 [модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю] // Офіційний вісник України. – 2019. - № 36. - Ст. 1260.
64. Перелік видів продукції, торгівля якими здійснюється виключно на організованих товарних ринках, затверджений постановою КМУ від 30 грудня 2021 р. № 1433 // Офіційний вісник України. – 2022. - № 5. –

Ст. 305.

65. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Інструкції з організації проведення конкурсу на укладання угоди про розподіл продукції та Інструкції з розроблення, узгодження та підписання угоди про розподіл продукції» від 23 жовтня 2001 р. № 249 // Офіційний вісник України. – 2001. - № 46. – Ст. 2054.
66. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Тимчасової методики розрахунку балансу інтересів держави та інвестора при укладанні угод про розподіл продукції у сфері видобування вуглеводнів» від 23 серпня 2007 р. № 278 // Офіційний вісник України. – 2007. - № 70. – Ст. 2666.
67. Наказ Міністерства аграрної політики України „Про затвердження форми форвардного біржового контракту” від 21 лютого 2008 р. № 77 // Офіційний вісник України. – 2008. - № 21. – Ст. 607.
68. Положення про провадження діяльності з організації торгівлі продукцією на товарних біржах, затвержене рішенням НКЦПФР від 10 червня 2021р. №380 // Офіційний вісник України. – 2021. - № 65. – Ст. 4149.
69. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 5, частини третьої статті 6, статті 32 Закону України «Про угоди про розподіл продукції» (справа про угоди про розподіл продукції): рішення Конституційного суду України від 6 грудня 2001 р. № 17-рп/2001// Офіційний вісник України. – 2001. - № 50. – Ст. 2239.
70. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, що виникають із корпоративних відносин (2018 – 2019 роки) // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dajest_korporat_vidnosunu_1.pdf
71. Огляд за результатами вивчення судової практики розгляду господарськими судами справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів (2018 рік) // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_korpor_spori.pdf.
72. Правові висновки палат Верховного Суду щодо вирішення корпоративних спорів та захисту корпоративних прав у 2022 році // https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Prav_vusn_vur_korp_sporiv2022.pdf.
73. Огляд ключових правових позицій Верховного Суду у вирішенні корпоративних спорів та спорів щодо цінних паперів у 2022 році // [https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_KGS_2023_02_10%20\(1\).pdf](https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_KGS_2023_02_10%20(1).pdf).
74. Постанова Пленуму ВГСУ «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» від 25 лютого 2016 р. №4 // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16?find=1&text=%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA#w1_1.

75. Апанасенко К.І. Державне регулювання та нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності: навч. посіб. / К. І. Апанасенко. – Чернігів: ЧНТУ, 2018. – 275 с. (Підрозд. 1.2 «Установчі документи суб'єктів господарювання». – С. 10 – 17).
76. Бондарев Е. Відповідальність сторін акціонерного договору за його порушення / Е. Бондарев // Підприємництво, господарство і право. – 2020. – № 4 (290). – С. 6-10.
77. Вінник О. М. Корпоративна форма державно-приватного партнерства: проблеми правового забезпечення на тлі зарубіжного досвіду / О.М. Вінник. – Суми: Видавництво "Мак-Ден", 2012. – 204 с.
78. Віхров О.П. Правове регулювання господарських відносин в окремих сферах і галузях економіки: навч. посіб. / О.П. Віхров. – К.: Юрінком Інтер, 2017. – 448 с.
79. Господарське право. Особлива частина: підручник / М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. – Львів: ЛьвДУВС, 2019. – 536 с.
80. Господарське право: Підручник / За ред. О.П. Подцерковного. – К.: Фенікс, 2018. – 616 с.
81. Деревянко Б. В. Господарське право: особлива частина (правове регулювання господарських відносин в окремих галузях економіки): навчальний посібник / д-р юрид. наук, проф. Б. В. Деревянко; МВС України, Донецький державний університет внутрішніх справ. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 314 с.
82. Зеліско А. Засновницький договір: уніфікація застосування договірної конструкції при створенні юридичних осіб корпоративного типу / А. Зеліско // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 10. – С. 3-6.
83. Коваленко Т. Новели законодавства про фермерські господарства: позитивні та негативні аспекти / Т. Коваленко // Юридика Україна. - 2016. - № 7-8. - С. 30-37.
84. Кологойда О.В. Господарсько-правове регулювання фондових відносин в Україні / О.В. Кологойда. – К.: Ліра-К, 2015.
85. Коморний О.І. Договір про розподіл продукції: цивільно-правові аспекти: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О.І. Коморний. - К., 2006. – 20с.
86. Корпоративне право України: навч. посіб. / упоряд.: І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. - К. : ЦУЛ, 2018. - 255 с.
87. Корпоративне управління за законодавством України: теоретико-прикладні проблеми. Монографія / О.А. Беяневич, А.В. Мягкий. – К.: НДІ приватного права підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2017. – 320 с.
88. Лещук І.В. Розвиток біржового ринку сільськогосподарської продукції в Україні: дис. канд. економ. наук (08.00.03) / І.В. Лещук. - Житомир, 2019. - 234с.
89. Ліщук Ю.С. Розвиток біржового ринку сільськогосподарської продукції /

- Ю.С. Ліщук // Економіка і суспільство. – 2018. - Вип. 15. – С. 147–153.
90. Лукач І.В. Теоретичні проблеми правового регулювання корпоративних відносин в Україні: монографія / І.В. Лукач. - К.: Ліра-К, 2015. - 432 с.
91. Лушпаєв С. Правове становище сімейного фермерського господарства: окремі питання / Лушпаєв С. // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 3. - С. 107-110.
92. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: 3-тє вид., перероб. і допов. / За заг. ред. В.С. Щербини, Н.Б. Пацурії. – К.: Юрінком Інтер, 2019. – 816 с.
93. Окремі види договорів у сучасному законодавстві України: колективна монографія / за заг. ред. О. С. Кізлової, О. С. Кужко, Л. В. Діденко. – Одеса: Айс-Принт, 2017. – 501 с.
94. Петренко В.С. Установчі документи суб'єктів господарювання: дис... канд. юрид. наук (12.00.04). – Одеса: Одеська національна юридична академія, 2005. – 208 с.
95. Сигидин М.М. Відмежування корпоративного договору від інших суміжних договірних конструкцій / М.М. Сигидин // Часопис Київського університету права. – 2016. – № 1. – С. 195-199.
96. Торгове право : навч. посіб. / Н. В. Никитченко, О. Г. Боднарчук, О. Ю. Минюк, О. В. Онишко, В. Б. Крикун, О. І. Боднарчук, К. Б. Починок, О. О. Роженюк; ред.: Н.В. Никитченко; Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2021. – 433 с.
97. Трофименко Д.С. Проблемні аспекти правового регулювання дивідендних фінансових інструментів / Д. С. Трофименко, О. П. Суц // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2022. - № 72 (2). - С. 100-107.
98. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р.А. Майданика; 4-те вид., стереотип. – К.: Юрінком Інтер, 2014.
99. Шпомер А.І. Корпоративний договір як джерело правового регулювання корпоративних відносин / А.І. Шпомер // Міжнародний науковий журнал «ВІСНИК НАУКИ». – 2021. - № 32. – С. 14-17.
100. Шпомер А.І., Левченко М.С. Правові засади установчих документів суб'єктів господарювання / А.І. Шпомер // Підприємництво, господарство і право. – 2020. - № 1. – С. 48-53.
101. Штим Т.Б. Акціонерні угоди, правочини із заінтересованістю та значні правочини в акціонерних товариствах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Т. Б. Штим; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2015. - 20 с.
102. Штим Т.Б. Поняття і правова характеристика акціонерних угод у системі корпоративного управління / Т.Б. Штим // Юридична Україна. – 2011. - № 9. – С. 102-106.
103. Штим Т.Б. Роль акціонерних угод у попередженні та вирішенні корпоративних конфліктів / Т.Б. Штим // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. –

2012. - № 93. – С. 104-107.

104.Штим Т. Б. Правова природа акціонерної угоди / Т.Б. Штим // Європейські перспективи. – 2013. - № 1. – С. 146-150.

105.Щербина В.С. Господарське право: підручник. 6-те вид., перероб. і допов. / В.С. Щербина. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – 640 с.

Самостійна робота за темою: Правове регулювання договірних відносин у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Питання на самостійне опрацювання: Правила ІНКОТЕРМС у системі правового регулювання зовнішньоекономічних договорів. Порядок застосування міжнародних договорів (конвенцій) при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Правове регулювання договорів про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора.

Теми для рефератів та оглядів судової практики:

1. Правове регулювання платіжних умов зовнішньоекономічних договорів (контрактів).
2. Захисні застереження в зовнішньоекономічному договорі.
3. Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА: загальні положення.
4. Особливі умови зовнішньоекономічних договорів.
5. Ліцензування і квотування у зовнішньоекономічній діяльності.

Нормативні акти та література:

1. Принципи міжнародних комерційних договорів (Принципи УНІДРУА) 2010 р. <https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/Unidroit-Principles-2010-Ukrainian-bl.pdf>
2. Закон України „Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16 квітня 1991р. // Голос України. – 1991. - № 112. – 12 червня.
3. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 47. — Ст. 646.
4. Закон України „Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” від 23 вересня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - №40. – Ст. 364.
5. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 19. – Ст. 80.
6. Закон України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» від 23 грудня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 2. – Ст. 47.
7. Закон України «Про угоди про розподіл продукції» від 14 вересня 1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. - № 40. – Стор. 2.
8. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Голос України. - 2003. - № 49-50.

9. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // *Голос України*. 2003. № 45-48.
10. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 р. // *Офіційний вісник України*. – 2005. - № 29. – Ст. 1694.
11. Постанова Кабінету Міністрів України (спільно з Національним банком України) «Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті» від 21 червня 1995 р. № 444 // *Зібрання постанов Уряду України*. – 1995. – № 9. – Ст. 243.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора» від 30 січня 1997 р. № 112 // *Офіційний вісник України*. – 1997. - № 6. – Стор. 41.
13. Порядок видачі висновку щодо продовження граничних строків розрахунків за окремими операціями з експорту та імпорту товарів, установлених Національним банком, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2019 р. № 104 // *Офіційний вісник України*. – 2019. - № 17. - Ст. 592.
14. Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України „Про затвердження Інструкції про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні” від 18 січня 1996 р. № 30 // *Урядовий кур'єр*. – 1996. - № 40 – 41. – 29 лютого.
15. Апанасенко К.І. Дозвільні відносини у сфері державної митної справи і ліцензування зовнішньоекономічної діяльності / К.І. Апанасенко // *Економіка та право. Серія “Право”*. – 2018. - № 1 (49). – С. 38-51.
16. Апанасенко К., Шпомер А. До питання про правову природу відносин з ліцензування зовнішньоекономічної діяльності / К. Апанасенко, А. Шпомер // *Ukraine-EU. Innovations in Education, Technology, Business and Law: collection of international scientific papers*. – Chernihiv: CNUT, 2018. – С. 13-15.
17. Мілаш В. Законодавчі дефініції термінів «зовнішньоекономічна діяльність» і «зовнішньоекономічний договір»: подальший розвиток чи поглиблення дефекту / В. Мілаш // *Право України*. - 2019. - № 8. - С. 195 — 209.
18. Мілаш В.С. Захисні застереження в зовнішньоекономічному договорі: монографія. - Полтава, 2004. - 180 с.

3 ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Поняття та система господарського договірного права України.
2. Методи господарського договірного права.
3. Господарське законодавство України у сфері укладання та виконання договорів.
4. Звичаї ділового обороту (торговельні звичаї), узвичаєння, заведений порядок як регулятори господарсько-договірних відносин.
5. Принципи господарського договірного права та їх закріплення в чинному законодавстві.
6. Свобода господарського договору та її обмеження.
7. Поняття та загальна характеристика господарського договору.
8. Співвідношення господарського договору та господарського зобов'язання.
9. Основні функції договору в господарському обороті.
10. Класифікація господарських договорів.
11. Зміст господарського договору.
12. Поняття додатків та додаткових угод у сфері господарювання.
13. Загальний порядок укладення господарських договорів.
14. Конкурентні та неконкурентні способи укладення господарських договорів.
15. Форма господарського договору.
16. Представницькі повноваження на укладення господарських договорів.
17. Поняття публічного і попереднього договору, договору приєднання у сфері господарювання.
18. Поняття публічних закупівель та їх учасники.
19. Загальні правила здійснення публічних закупівель.
20. Процедури публічних закупівель.
21. Припинення господарських зобов'язань: основні підстави та порядок.
22. Одностороння відмова від господарського зобов'язання (договору).
23. Розірвання договору у зв'язку з істотною зміною обставин.
24. Зміна господарського зобов'язання.
25. Недійсність і неукладеність правочинів: поняття, спільне й відмінне.
26. Умови дійсності господарських договорів.
27. Види недійсних правочинів.
28. Основні процесуальні аспекти розгляду спорів щодо недійсності правочинів.
29. Наслідки недійсності правочинів.
30. Визнання недійсними господарських договорів на підставі статті 208 ГК.
31. Невідповідність волі та волевиявлення сторони правочину як підстава його недійсності.
32. Визнання недійсними договорів, укладених представником з перевищенням повноважень.
33. Удавані правочини. Укладення юридичною особою правочину, якого вона не мала права вчиняти, як підстава його недійсності.
34. Фіктивні й фраздаторні правочини.

35. Загальні правила виконання господарських зобов'язань.
36. Особливості виконання грошових зобов'язань.
37. Валютне регулювання грошових розрахунків.
38. Правове регулювання безготівкових платіжних операцій.
39. Використання реєстраторів розрахункових операцій суб'єктами господарської діяльності.
40. Основні аспекти звільнення суб'єктів господарювання від відповідальності за неналежне виконання договірних зобов'язань.
41. Загальна характеристика способів забезпечення виконання договірних зобов'язань у сфері підприємництва.
42. Класифікація господарських відносин на галузі та види.
43. Поняття та види торгівлі.
44. Джерела правового регулювання торговельної діяльності.
45. Договір поставки.
46. Договір контрактації сільськогосподарської продукції.
47. Договір міни (бартеру) у сфері господарювання.
48. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.
49. Приватизація державного та комунального майна в Україні: поняття, ознаки, правове регулювання.
50. Договірні відносини у сфері приватизації.
51. Суб'єкти й об'єкти приватизації.
52. Загальні положення про оренду майна у сфері господарювання.
53. Особливості договорів оренди державного та комунального майна.
54. Лізинг майна: поняття, види, правове регулювання.
55. Договір фінансового лізингу.
56. Поняття концесії та концесійної діяльності.
57. Концесійне законодавство.
58. Правове регулювання концесійного договору.
59. Комерційна концесія: поняття, зміст та сфера, види.
60. Договір комерційної концесії.
61. Поняття і види капітального будівництва.
62. Будівельне законодавство.
63. Цивільний договір підряду: загальні положення.
64. Характеристика договору підряду на капітальне будівництво.
65. Особливості договору підряду на проектні та пошукові/ досліджувальні роботи.
66. Поняття та ознаки комерційного посередництва як різновиду господарської діяльності.
67. Система нормативно-правових актів, що регулюють агентські відносини у сфері господарювання.
68. Агентський договір.
69. Договір комісії в господарських відносинах.
70. Договір складського зберігання.
71. Договір охорони.

72. Транспортне законодавство.
73. Поняття та види транспортних договорів.
74. Договір перевезення вантажу: загальна характеристика.
75. Відповідальність сторін за договором перевезення вантажу.
76. Договір мультимодального перевезення вантажів: поняття, сторони, їхні права й обов'язки.
77. Букінговий договір, договір чартеру (фрахтування): загальна характеристика.
78. Договір на експлуатацію залізничної під'їзної колії та договір на подання та прибирання вагонів: загальна характеристика.
79. Договір транспортного експедирування: правове регулювання, сторони та істотні умови.
80. Порядок вирішення спорів у сфері перевезень вантажів і пасажирів.
81. Поняття фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Види фінансових послуг, що надаються банками.
82. Договір банківського вкладу (депозиту).
83. Договір банківського рахунку і договір платіжного рахунку.
84. Поняття та загальна характеристика договору позики.
85. Кредитний договір у сфері господарювання.
86. Договір факторингу.
87. Поняття й учасники страхової діяльності.
88. Законодавство про страхову діяльність. Правила страхування.
89. Договори страхування в системі господарських договорів.
90. Поняття, особливості деривативних контрактів.
91. Види деривативних контрактів.
92. Договори на товарних організованих ринках (товарних біржах).
93. Договір простого товариства.
94. Засновницький договір суб'єкта господарювання.
95. Договори про створення суб'єктів господарювання.
96. Корпоративні договори: поняття, зміст, предмет, ознаки.
97. Акціонерні угоди: поняття, зміст, особливості.
98. Договір про створення сімейного фермерського господарства.
99. Поняття, ознаки зовнішньоекономічної діяльності.
100. Законодавство про зовнішньоекономічну діяльність.
101. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.
102. Види зовнішньоекономічної діяльності.
103. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
104. Зовнішньоекономічний договір: поняття, зміст, форма.
105. Правила ІНКОТЕРМС у системі правового регулювання зовнішньоекономічних договорів.